

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка



Кафедра
географії
та методики
її навчання



Сертифікатна освітня програма

ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА ТА ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧА РОБОТА



Рівень вищої освіти:
перший (бакалаврський)

Обсяг програми:
52 кредити ЄКТС
(1560 годин)



**СЕРТИФІКАТНА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
«ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА ТА ТУРИСТИЧНО-ЕКСКУРСІЙНА
РОБОТА»**

Кафедра географії та методика її навчання

Профіль СОП:

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Мета: формування професійної компетентності фахівця, спроможного здійснювати організацію позашкільної освіти школярів та туристично-рекреаційної роботи, спрямованої на їхній усебічний розвиток та виховання.

Передумови вивчення: знання шкільних курсів географії.

Мова викладання: українська

Програмні компетентності:

ПК 1.Здатність задовольняти індивідуальні потреби вихованців, сприяти їхнім особистісним позитивним змінам та освітнім досягненням.

ПК 2.Здатність проектувати та проводити позакласне та позашкільне навчання географії.

ПК 3.Розуміння сучасних світових тенденцій і регіональних проблем екологічного спрямування.

ПК 4.Здатність організовувати активну природоохоронну діяльність школярів у довкіллі.

ПК 5.Здатність створювати освітньо-розвивальне середовище в умовах організації науково-дослідницької роботи з географії.

ПК 6.Здатність орієнтуватись в організації туристично-рекреаційного простору.

ПК 7.Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід у позакласній та позашкільній діяльності.

ПК 8.Здатність здійснювати виховання та формування культури й громадської позиції школярів під час проведення подорожей та екскурсій.

ПК 9.Розуміння процесів організації туристичних походів і змагань.

ПК 10.Здатність до критичного аналізу й оцінки сучасних досягнень географічної науки та економіки, генерування нових ідей під час розв'язування дослідницьких і практичних задач.

Програмні результати навчання:

ПРН 1.Знати концептуальні засади організації діяльності позашкільних навчальних закладів в Україні.

ПРН 2. Проектувати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, ефективно працювати автономно та в команді, організовувати співпрацю учнів та комунікацію з їхніми батьками.

ПРН 3. Розробляти маршрути і проводити туристичні походи та змагання, спрямовані на всебічний розвиток, фізичне виховання і формування ключових компетентностей школярів

ПРН 4. Проектувати та організовувати проведення дослідницької та практичної навчальної діяльності школярів, спрямованої на вивчення довкілля.

ПРН 5. Володіти методикою підготовки школярів до участі в олімпіадах, турнірах, конкурсах, роботі Малої академії наук та у міжнародних змаганнях з географії.

ПРН 6. Планувати і забезпечувати систематичне проведення факультативних і гурткових занять із вивчення історико-географічного, економічного і геоекологічного спрямування.

ПРН 7. Знати і розуміти теоретико-методологічні основи охорони природи, сутність та зміст сучасних екологічних проблем; організовувати і проводити групові та масові заходи із вивчення й охорони природи рідного краю.

ПРН 8. Застосовує сучасні технології навчання з метою опанування факультативних курсів з географії та у гуртковій роботі зі школярами.

ПРН 9. Знати організаційні засади краєзнавчої діяльності школярів та розвивати шкільне краєзнавство; вміти застосовувати методи, методичні прийоми і форми організації роботи із географічного краєзнавства.

ПРН 10. Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.

ПРН 11. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій, пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору України та Полтавщини.

ПРН 12. Демонструвати здатність застосовувати знання у практичній діяльності, організовувати позакласну й позашкільну роботу школярів.

Загальний обсяг СОП – 52 кредитів ЄКТС (1560 год.)

Вимоги до випуску: успішне опанування усіх освітніх компонентів програми. По закінченню СОП студент отримує відповідний сертифікат.

Курси, прослухані в рамках сертифікатної освітньої програми, зараховуються одночасно як вибіркові навчальні дисципліни.

**Навчальний план сертифікатної освітньої програми
«ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА ТА ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧА РОБОТА»**

ВИБІРКОВІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ									
№ з/п	Повна назва навчальної дисципліни	Розподіл за семестрами		Кредити ЄКТС	Кількість годин				
		Екзамени	Заліки		Загальний обсяг	Аудиторна робота			Самостійна робота
						всього	лекції	практичні заняття	
1	Організація і проведення туристичних походів та змагань		3	4	120	48	24	24	72
2	Освіта для сталого розвитку		4	4	120	48	24	24	72
3	Позакласна та позашкільна діяльність учнів з географії		5	4	120	48	24	24	72
4	Методика розв'язування задач з географії		5	4	120	48	24	24	72
5	Шкільне географічне краєзнавство		5	4	120	48	24	24	72
6	Методика організації науково дослідницької роботи учнів		6	4	120	48	24	24	72
7	Туристично-рекреаційні ресурси України		6	4	120	48	24	24	72
8	Основи туризмознавства		6	4	120	48	24	24	72
9	Сучасні освітні технології з географії		7	4	120	48	24	24	72
10	Методика економічної освіти учнів		7	4	120	48	24	24	72
11	Організація природоохоронної діяльності учнів з основами геоєкології		8	4	120	48	24	24	72
12	Історія та методологія географії		8	4	120	48	24	24	72
13	Геополітика та геоeкономіка		8	4	120	48	24	24	72
Всього				52	1560	624	312	312	936

Керівник СОП



Л. ВІШНІКІНА, док. пед. наук, професор

Завідувач кафедри географії та методики її навчання



А. ШУКАНОВА

Декан факультету історії та географії



П. КРАВЧЕНКО

Анотації навчальних дисциплін сертифікатної освітньої програми «ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА ТА ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧА РОБОТА»

Опис навчальної дисципліни «Організація і проведення туристських походів та змагань»

П. І. Б., науковий ступінь, вчене звання НПП: Федій Олександр Анатолійович, кандидат педагогічних наук, доцент (fediy.alexander@gmail.com)

Кафедра: географії та методики її навчання (корпус № 1, каб. 9) **Факультет:** історії та географії

Назва освітньої (освітніх) програми (програм), для якої (яких) пропонується НД: «Середня освіта (Географія)»	Мета: сформувати знання, вміння, навички з методики організації туристських категорійних і некатегорійних походів і змагань, вдосконалити систему картографічні знань у туристичній діяльності, умінь працювати з географічними картами, зокрема, з топографічними та спортивного орієнтування.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	
Семестр: 3 Статус НД: вибіркова Кількість кредитів/годин: 4/120 Види індивідуальних завдань: <i>Робота з топографічною картою та картами для спортивного орієнтування, робота з індивідуальним та груповим спорядженням.</i>	Попередні умови, необхідні для вивчення дисципліни: шкільні курси географії та валеології
Мова викладання: українська	Очікувані результати навчання(РНД): 1) знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття в організації туристських походів і змагань; 2) розуміти принципи, процеси і технології організації туристських походів і змагань; 3) володіти методикою проведення туристських категорійних і некатегорійних походів та змагань. 4) вміти працювати з топографічними картами та картами для спортивного орієнтування; 5) вміти розподіляти обов'язки в поході; 6) виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання під час походів і змагань; 7) розрахувати енергетичні витрати організму, скласти режим харчування та водопостачання; 8) професійно виконувати завдання в невизначених та екстремальних ситуаціях; 9) володіти навичками надання першої медичної допомоги.
Вид підсумкового контролю: залік	
Теми аудиторних занять та самостійної роботи: 1. Роль походів у формуванні духовності і фізичного розвитку особистості 2. Види туризму та місце походів у туристичній діяльності 3. Туристський похід та особливості маршрутів 4. Орієнтування на місцевості. Робота з картографічним матеріалом	

5. Техніка безпеки. Перша медична допомога 6. Підготовка до туристського походу та змагань 7. Харчування в поході та під час змагань 8. Тактика і техніка руху в поході 9. Установка польового табору 10. Спортивні змагання з орієнтування	
Форми і методи навчання: Методи навчання: Методи за характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: проблемного навчання (проблемного викладення матеріалу, групового вирішення проблемних задач). Методичні прийоми як компоненти методів: вербальні (інструктаж, пояснення, бесіда, дискусія); ілюстративно-демонстраційні (ілюстрування, демонстрування); прикладні (практичні завдання). Форми організації навчання: лекції (лекція-дискусія); практичні заняття; самостійна робота студентів (позааудиторна, консультації).	
Система оцінювання: – методи оцінювання: 1. Усний контроль(усний індивідуальний, усний фронтальний, усний кооперовано-груповий); 2.Письмовий контроль (письмовий індивідуальний, письмовий фронтальний); 3.Графічний контроль (розробка маршрутів); 4.Тестовий контроль; 5.Контроль практичної діяльності (виконання контрольних практичних завдань, вирішення контрольних задач); 6.Метод самоконтролю.	
– критерії оцінювання:	
Сума балів, накопичених студентами у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Високий рівень теоретичних і практичних знань та вмінь з незначними недоліками, які не мають принципового значення. На високому рівні знає понятійно-термінологічний апарат, пояснює особливості підготовки до туристських категорійних та некатегорійних походів і змагань. Без помилок розв’язує ситуативні задачі, демонструє знання із техніки безпеки і здійснення першої медичної допомоги. Читає топографічні карти, використовує їх для організації походів, уміє користуватися картами для спортивного орієнтування.
75-89	Добрий рівень теоретичних і практичних знань та вмінь (в основному правильно відповідає після уточнюючих питань). На достатньому рівні знає понятійно-термінологічний апарат, особливості підготовки до туристських

	категорійних та некатегорійних походів і змагань. Розробляє маршрут подорожі, демонструє знання із техніки безпеки і здійснення першої медичної допомоги за допомогою консультації викладача. Читає топографічні карти, використовує їх для організації походів із незначними помилками, частково уміє користуватися картами для спортивного орієнтування.
60-74	Достатньо-мінімальний рівень знань, допустимий для виконання завдань, передбачених освітньо-професійною програмою. Розуміє понятійно-термінологічний апарат, але підготовку до туристських категорійних та некатегорійних походів і змагань, розробку маршруту подорожі не здійснює. Знання з техніки безпеки та першої медичної допомоги на низькому рівні.
35-59	Низький рівень передбачає наявні лише окремі елементи знань, недостатні для виконання завдань, передбачених освітньої програми. Знання понятійно-термінологічного апарату на низькому рівні. Маршрути походів не розробляє. Знання з техніки безпеки та першої медичної допомоги на низькому рівні. Картами не користується.
0-34	Відсутні елементи знань, низький рівень, недопустимий для подальшої професійної підготовки як майбутнього фахівця з туризму.

Основні інформаційні джерела:

1. Галасюк С.С. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності : навч. посіб. / Світлана Сергіївна Галасюк, Сергій Георгійович Нездоймінов ; Одеський нац. екон. ун-т. – 2-ге вид., допов. і доопрац. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. – 248 с.
2. Грабовський Ю.А. Спортивний туризм. Навчальний посібник / Ю.А. Грабовський, О.В. Скалій, Т.В. Скалій. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2008. – 304 с.
3. Козинець В.М. Безпека життєдіяльності у сфері туризму: Навч. пос. – К. : Кондор, 2006. – 576 с.
4. Федій О.А. Спортивне орієнтування як різновид активного відпочинку населення // Актуальні проблеми та перспективи розвитку харчових виробництв, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу : тези доп. Міжнар. наук.-прак. конф., присвяченої 40-річчю заснування факультету ХТГРТБ. – Полтава : ПУЕТ, 2015. – С 220–222.

Електронні ресурси:

5. Спортивний туризм в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tourclub.te.ua/>
6. Федій О. А., Шуканова А. А. Туристична картографія : навч.-метод. посіб. [Електронний ресурс] / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2020. – 74 с. – Режим доступу: http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15222/1/%D0%A2%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf

Забезпечення: топографічні карти та карти для спортивного орієнтування, курвіметр, мультимедійна система, GPS-навігатори, групове спорядження.

Опис навчальної дисципліни «Освіта для сталого розвитку»

П.І.Б., науковий ступінь, вчене звання НПП: Шуканова Анжела Анатоліївна, к. пед. н., доцент (shukanova0707@gmail.com)

Кафедра: Географії та методики її навчання(корпус № 1, каб. 9)

Факультет: історії та географії

Назва освітньої (освітніх) програми (програм), для якої (яких) пропонується НД: «Середня освіта (Географія)»	Мета: сформувати комплекс знань, умінь і навичок, необхідних для реалізації змісту освіти для сталого розвитку, сформувати знання про інноваційну педагогічну модель освіти для сталого розвитку та розвинути компетентності для її впровадження в закладах шкільної та позашкільної освіти.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	
Семестр: 4 Статус НД: вибіркова Кількість кредитів/годин: 4/120 Види індивідуальних завдань: проведення аудитів – дослідження власного способу життя; проектування уроків-зустрічей для сталого розвитку	Попередні умови, необхідні для вивчення дисципліни: знання шкільного курсу географії
Мова викладання: українська	Очікувані результати навчання(РНД): 1)визначати основні поняття і терміни концепції сталого розвитку; 2)пояснювати принципи сталого розвитку і провідні засади освіти для сталого розвитку; 3)аналізувати основні засади світової стратегії сталого розвитку в галузі освіти, викладені у документах ООН; 4)пропонувати заходи, спрямовані на реалізацію глобального концепту сталого розвитку на локальному рівні; 5)застосовувати основні положення емпайермент – педагогіки мотивації і натхнення до дії в контексті освіти для сталого розвитку; 6)проектувати навчально-виховну діяльність у предметосистемі «Уроки сталого розвитку» та аналізувати результати власної роботи; 7)аналізувати результати власної роботи, узагальнювати й впроваджувати в освітню діяльність педагогічні інновації та передовий педагогічний досвід на засадах сталого розвитку.
Вид підсумкового контролю: залік	
Теми аудиторних занять та самостійної роботи: 1. Основні положення Концепції сталого розвитку. 2. Особливості організації освіти для сталого розвитку. 3. Підходи до реалізації змісту освіти для сталого розвитку в світі та Україні. 4. Педагогічні інструменти освіти для сталого розвитку. 5. Емпайермент – педагогіка мотивації і натхнення до дії. 6. Теорія і методика навчальної діяльності та виховної роботи за програмами «Освіти для сталого розвитку». Організація позакласної роботи учнів. 7. Формування нових моделей поведінки та діяльності учнів в контексті сталого розвитку.	

8. Моделювання пізнавальної діяльності за програмами «Уроки для сталого розвитку». 9. Технологія забезпечення у основній школі освіти для сталого розвитку: методика проведення урочної та позаурочної діяльності, здійснення домашніх аудитів, організація проєктної діяльності.	
Форми і методи навчання: лекції (інтерактивна лекція, лекція-дискусія); практичні; самостійна робота студентів (поза аудиторна, науково-дослідна робота студентів).	
Система оцінювання: – методи оцінювання: усний контроль (усний індивідуальний, усний фронтальний, усний кооперовано-груповий); письмовий контроль (письмовий індивідуальний, письмовий фронтальний, письмовий експрес контроль); тестовий контроль; контроль практичної діяльності, метод самоконтролю. Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання із дисципліни є питання для обговорення та завдання для практичних занять, які включають аналітичні звіти; тестові завдання для модульної контрольної роботи, презентації результатів самостійної роботи на практичних заняттях. Комплексне оцінювання рівня сформованості дисциплінарних компетентностей здійснюється у формі заліку як сума балів за змістові модулі. – критерії оцінювання:	
Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Відмінно – повно і ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми, повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного і модульного контролю. Високий рівень досягнення кожного із запланованих результатів навчання, що забезпечує готовність до подальшого навчання, а саме безпомилково: 1. Визначає основні поняття і терміни концепції сталого розвитку. 2. Пояснює принципи сталого розвитку і провідні засади освіти для сталого розвитку. 3. Аналізує основні засади світової стратегії сталого розвитку в галузі освіти, викладені у документах ООН. 4. Пропонує заходи, спрямовані на реалізацію глобального концепту сталого розвитку на локальному рівні. 5. Застосовує основні положення емпайермент – педагогіки мотивації і натхнення до дії в контексті освіти для сталого розвитку; 6. Проєктує навчально-виховну діяльність у предметосистемі «Уроки сталого розвитку» та аналізувати результати власної роботи. 7. Аналізує результати власної роботи, узагальнювати й впроваджувати в освітню діяльність педагогічні інновації та передовий педагогічний досвід на засадах сталого розвитку.
75-89	Добре – недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання навчальної програми, виконав усі завдання кожної теми та поточного і модульного контролю. Достатній рівень досягнення кожного із запланованих результатів навчання, готовність до подальшого навчання, а саме, без суттєвих помилок:

	1. Визначає основні поняття і терміни концепції сталого розвитку. 2. Пояснює принципи сталого розвитку і провідні засади освіти для сталого розвитку. 3. Аналізує основні засади світової стратегії сталого розвитку в галузі освіти, викладені у документах ООН. 4. Пропонує заходи, спрямовані на реалізацію глобального концепту сталого розвитку на локальному рівні. 5. Застосовує основні положення емпайермент – педагогіки мотивації і натхнення до дії в контексті освіти для сталого розвитку; 6. Проектує навчально-виховну діяльність у предметосистемі «Уроки сталого розвитку» та аналізувати результати власної роботи. 7. Аналізує результати власної роботи, узагальнювати й впроваджувати в освітню діяльність педагогічні інновації та передовий педагогічний досвід на засадах сталого розвитку.
60-74	Задовільно – засвоїв лише окремі теми навчальної програми, окремі завдання кожної теми та поточного і модульного контролю не виконав. Мінімально достатні для подальшого навчання результати навчання, а саме із помилками, які в змозі виправити: 1. Визначає основні поняття і терміни концепції сталого розвитку. 2. Пояснює принципи сталого розвитку і провідні засади освіти для сталого розвитку. 3. Аналізує основні засади світової стратегії сталого розвитку в галузі освіти, викладені у документах ООН. 4. Пропонує заходи, спрямовані на реалізацію глобального концепту сталого розвитку на локальному рівні. 5. Застосовує основні положення емпайермент – педагогіки мотивації і натхнення до дії в контексті освіти для сталого розвитку; 6. Проектує навчально-виховну діяльність у предметосистемі «Уроки сталого розвитку» та аналізувати результати власної роботи. 7. Аналізує результати власної роботи, узагальнювати й впроваджувати в освітню діяльність педагогічні інновації та передовий педагогічний досвід на засадах сталого розвитку.
35-59	Незадовільно – не засвоїв більшості тем навчальної програми. Не виконав більшості завдань кожної теми та поточного і модульного контролю, невиконання або неправильне виконання основної кількості практичних і самостійних робіт з правом повторної перездачі. Рівень наявних результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання, а саме допускає суттєві помилки, коли: 1. Визначає основні поняття і терміни концепції сталого розвитку. 2. Пояснює принципи сталого розвитку і провідні засади освіти для сталого розвитку. 3. Аналізує основні засади світової стратегії сталого розвитку в галузі освіти, викладені у документах ООН. 4. Пропонує заходи, спрямовані на реалізацію глобального концепту сталого розвитку на локальному рівні. 5. Застосовує основні положення емпайермент – педагогіки мотивації і натхнення до дії в контексті освіти для сталого розвитку; 6. Проектує навчально-виховну діяльність у предметосистемі «Уроки сталого розвитку» та аналізувати результати

	власної роботи. 7. Аналізує результати власної роботи, узагальнювати й впроваджувати в освітню діяльність педагогічні інновації та передовий педагогічний досвід на засадах сталого розвитку.
0-34	Незадовільно – не засвоїв навчально програми, не виконав завдання кожної теми та поточного і модульного контролю. Необхідне повторне вивчення дисципліни.

Основні інформаційні джерела:

1. Зелений пакет : посіб. для вчителя. – ОБСЄ, Регіональний екологічний центр для Центральної та Східної Європи, 2010. – 256 с.
2. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях : науково-методичний посібник для вчителів / за ред. О. І. Бондаря. – Херсон : Грінь Д.С., 2015. – 228 с.
3. Навчання в дії: Як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання : [метод. посіб.] / А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. – К.: АПН, 2003. – 72 с.
4. Підготовка вчителів до викладання питань сталого розвитку. Навчально-методичні матеріали для викладачів вищих педагогічних навчальних закладів та системи післядипломної педагогічної освіти: Посібник / О.І. Пометун та ін. За ред. О.І. Пометун. – К. : Педагогічна думка, 2015. – 120 с.
5. Шуканова А. А. Географічна освіта для стійкого розвитку: підходи та основні характеристики впровадження / А. А. Шуканова, Т. С. Япринець // Дидакал. – 2017. – № 17. – С. 138-141.

Електронні ресурси:

1. Освіта для сталого розвитку в дії : Міжнародний освітній проект для шкільної молоді та дорослих [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.esd.org.ua>

Забезпечення: мультимедійне обладнання, презентації до тем лекцій в PowerPoint, добірка документальних фільмів.

Опис навчальної дисципліни «Позакласна та позашкільна діяльність учнів з географії»

П.І.Б., науковий ступінь, вчене звання НПП: Вішнікіна Любов Петрівна, докт. пед. наук, професор (lpvishnikina@gmail.com)

Кафедра: географії та методики її навчання (корпус № 1, каб. 9)

Факультет: історії та географії

Назва освітньої (освітніх) програми (програм), для якої (яких) пропонується НД: «Середня освіта (Географія)»	Мета: формування професійної компетентності фахівця, спроможного здійснювати організацію позакласної і позашкільної діяльності учнів з географії; спрямовану на їхній усебічний розвиток та виховання.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	
Семестр: 5 Статус НД: вибіркова Кількість кредитів/годин: 4/120 Види індивідуальних завдань: не передбачено	Попередні умови, необхідні для вивчення дисципліни: знання і вміння з дисциплін Психологія, Педагогіка, Методика виховної роботи, Основи інклюзивної освіти, Основи педагогічної майстерності.
Мова викладання: українська	Очікувані результати навчання(РНД): 1) знати психолого-педагогічні засади організації позакласного й позашкільного навчання географії; 2) володіти понятійно-термінологічним апаратом методики позакласного й позашкільного навчання географії; 3) розуміти дидактичні вимоги до позакласного та позаурочного навчання географії та педагогічні цілі їх здійснення; 4) уміти застосовувати методи, методичні прийоми, форми і засоби навчання географії в позакласній та позашкільній роботі з учнями з географії; 5) планувати і організовувати різноманітні види позакласної й позашкільної діяльності школярів; 6) здійснювати аналіз і самоаналіз навчальних занять і виховних заходів; 7) оцінювати ефективність позакласного та позаурочного навчання географії та його роль у формуванні ключових і предметних компетентностей; 8) формувати у школярів екологічні цінності й відповідальне ставлення школярів до природи, повагу культурних цінностей і традицій місцевого населення під час позаурочного та позакласного навчання географії.
Вид підсумкового контролю: залік	
Теми аудиторних занять та самостійної роботи: 1. Види позаурочного навчання учнів. 2. Позакласні форми проведення навчання географії.	

3. Особливості й диференціація позакласного навчання географії. 4. Загальні положення щодо діяльності позашкільних закладів освіти. 5. Система позашкільної освіти. 6. Дослідницько-експериментальний напрям. 7. Туристсько-краєзнавчий напрям та еколого-натуралістичний напрями. 8. Гуманітарний та військово-патріотичнийа напрями позашкільної освіти. 9. Методика організації та проведення практичної діяльності школярів з географії.	
Форми і методи навчання: Методи навчання: Методи за характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: проблемного навчання (проблемного викладення матеріалу, групового вирішення проблемних задач). Методичні прийоми як компоненти методів: вербальні (інструктаж, пояснення, бесіда, дискусія); ілюстративно-демонстраційні (ілюстрування, демонстрування); прикладні (практичні завдання). Форми організації навчання: лекції (лекція-дискусія); практичні заняття; самостійна робота студентів (позааудиторна, консультації).	
Система оцінювання: – методи оцінювання: 1. Усний контроль(усний індивідуальний, усний фронтальний, усний кооперовано-груповий); 2.Письмовий контроль (письмовий індивідуальний, письмовий фронтальний); 3.Графічний контроль (розробка маршрутів турів); 4.Тестовий контроль; 5.Контроль практичної діяльності (виконання контрольних практичних завдань); 6.Метод самоконтролю.	
– критерії оцінювання:	
Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Студент системно визначає критерії відбору, принципи структурування змісту навчального географічного матеріалу позакласної та позашкільної освіти. Володіє понятійно-категоріальним апаратом методики позакласної та позашкільної освіти. Правильно застосовує і об'єктивно оцінює сучасні дидактичні інструменти навчання учнів основної школи. Аналізує і пояснює причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів основної школи. Творчо запроваджує компетентнісний, діяльнісний та

	індивідуальний підхід до організації навчального процесу. Глибоко обізнаний щодо норм, критеріїв і методики оцінювання навчальної діяльності й навчальних досягнень учнів та правильно їх застосовує.
75-89	Студент визначає критерії відбору, принципи структурування змісту навчального географічного матеріалу позакласної та позашкільної освіти. Володіє понятійно-категоріальним апаратом методики позакласної та позашкільної освіти. Застосовує сучасні дидактичні інструменти навчання учнів основної школи. Аналізує причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів основної школи. Запроваджує компетентнісний, діяльнісний та індивідуальний підхід до організації навчального процесу. Обізнаний щодо норм, критеріїв і методики оцінювання навчальної діяльності й навчальних досягнень учнів та правильно їх застосовує.
60-74	Відтворює понятійно-категоріальним апаратом методики позакласної та позашкільної освіти з помилками. Застосовує сучасні дидактичні інструменти навчання учнів/студентів не завжди раціонально. Фрагментарно аналізує причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів основної школи. Обізнаний щодо норм, критеріїв і методики оцінювання навчальної діяльності й навчальних досягнень учнів та їх застосовує.
35-59	Частково відтворює понятійно-категоріальним апаратом методики позакласної та позашкільної освіти з помилками. Має уявлення щодо психодидактичних засад організації навчально-пізнавальної діяльності учнів основної школи, але не вміє їх застосовувати. Застосовує сучасні дидактичні інструменти навчання учнів основної школи не раціонально. Аналізує причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів з суттєвими помилками.
0-34	Не володіє понятійно-категоріальним апаратом методики позакласної та позашкільної освіти. Застосовує сучасні дидактичні інструменти навчання учнів основної школи нераціонально. Не аналізує причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів основної школи. Частково обізнаний щодо норм, критеріїв і методики оцінювання навчальної діяльності й навчальних досягнень учнів.

Основні інформаційні джерела:

1. Загальна методика навчання географії: Підручник [з грифом МОНМС України] / О. М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна. – К.: ДНВП "Картографія", 2012. – 512 с.
2. Вішнікіна Л. П. Компетентнісне навчання географії в основній школі [Текст]: монографія / Л. П. Вішнікіна. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017. – 407 с.
3. Дидактика географії: монографія / В.М. Самойленко, О. М. Топузов, Л. П. Вішнікіна, О. Ф. Надтока, І. О. Діброва. – К. : Педагогічна думка, 2014. – 586 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/Samojlenko_dydaktyka.pdf
4. Формування культури екологічної поведінки учнів основної школи: Метод. посібник / Пустовіт Н.А., Колонькова О.О., Пруцакова О.Л. та ін. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 156 с.
5. Кобернік С.Г. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах : навч. посіб. / С.Г. Кобернік., Р.Р. Коваленко., О.Я. Скуратович.; за ред. С.Г. Коберніка. – К. : Навч. книга, 2005. – 319 с.

6. Стадник О.Г. Літня практика з географії. – Х.: Вид. гр. «Основа», 2004. – 112 с.
7. Булава Л.М. Готуємось до географічних олімпіад / Л.М. Булава – Х. : Видавнича група «Основа», 2008. – 176 с.

Електронні ресурси:

1. Закон України «Про позашкільну освіту. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
2. Методичні матеріали за напрямками позашкільної освіти:
 - художньо-естетичний
http://udcpo.com.ua/metodichna_robota_hen/
<https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/navchalni-programi/hudozhno-estetichniy-napryam/>
 - науково-технічний
http://udcpo.com.ua/metodichna_robota_ntn/
<https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/navchalni-programi/naukovo-tehnichniy-napryam/>
 - еколого-натуралістичний
https://nenc.gov.ua/?page_id=655
<https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/navchalni-programi/ekologo-naturalistichniy-napryam/>
 - дослідницько-експериментальний
http://man.gov.ua/ua/resource_center/publishing
<https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/navchalni-programi/doslidnitsko-eksperimentalniy-napryam/>
http://man.gov.ua/ua/about_the_academy/jasu Мала академія наук

Забезпечення: навчально-методичні матеріали, мультимедійна апаратура.

Опис навчальної дисципліни «Методика розв'язування задач з географії»

П. І. Б., науковий ступінь, вчене звання НПП: Федій Олександр Анатолійович, кандидат педагогічних наук, доцент (fediy.alexander@gmail.com)

Кафедра: географії та методики її навчання (корпус № 1, каб. 9)

Факультет: історії та географії

Назва освітньої (освітніх) програми (програм), для якої (яких) пропонується НД: «Середня освіта (Географія)»	Мета: Вдосконалити методику розв’язування задач з географії та поглибити теоретичні й прикладні аспекти знань з фізичної та соціально-економічної географії.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	
Семестр: 5 Статус НД: вибіркова Кількість кредитів/годин: 4/120 Види індивідуальних завдань: Не передбачено.	Попередні умови, необхідні для вивчення дисципліни: шкільні курси географії
Мова викладання: українська	Очікувані результати навчання(РНД): 1) давати визначення основним поняттям фізичної і соціально-економічної географії, які підлягають методиці розрахунків та обчислень; 2) застосовувати теоретичні знання при аналізі показників фізичної та соціально-економічної географії; 3) упорядковувати статистичні дані та дані досліджень; 4) добирати найбільш ефективні способи розв’язування задач з географії; 5) використовувати аналітичну, графічну та табличну форми обробки статистичних даних; 6) пояснювати графіки та діаграми в методиці розв’язування задач з географії; 7) ілюструвати розв’язки задач графіками та діаграмами; 8) аналізувати ефективність застосування різних підходів щодо розв’язку задач.
Вид підсумкового контролю: залік	
Теми аудиторних занять та самостійної роботи: 1. Розв’язування задач з теми «Рух Землі в космічному просторі» 2. Розв’язування задач з теми «Місцевий та поясний час» 3. Розв’язування задач з теми «Картографія і топографія» 4. Розв’язування задач з теми «Літосфера» 5. Розв’язування задач з теми «Атмосфера» 6. Розв’язування задач з теми «Гідросфера» 7. Розв’язування задач з теми «Економічний потенціал держави» 8. Розв’язування задач з теми «Ресурсозабезпеченість»	

9. Розв'язування задач з теми «Демографія»	
Форми і методи навчання: Методи навчання: Методи за характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: проблемного навчання (проблемного викладення матеріалу, групового вирішення проблемних задач). Методичні прийоми як компоненти методів: вербальні (інструктаж, пояснення, бесіда, дискусія); ілюстративно-демонстраційні (ілюстрування, демонстрування); прикладні (практичні завдання). Форми організації навчання: лекції (лекція-дискусія); практичні заняття; самостійна робота студентів (позааудиторна, консультації).	
Система оцінювання: – методи оцінювання: 1. Усний контроль(усний індивідуальний, усний фронтальний, усний кооперовано-груповий); 2.Письмовий контроль (письмовий індивідуальний, письмовий фронтальний); 3.Тестовий контроль; 4.Контроль практичної діяльності (виконання контрольних практичних завдань, вирішення контрольних задач); 5.Метод самоконтролю. – критерії оцінювання:	
Сума балів, накопичених студентами у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Високий рівень теоретичних і практичних знань та вмінь з незначними недоліками, які не мають принципового значення. На високому рівні знає понятійно-термінологічний апарат, застосовує методику розв'язування задач з фізичної та соціально-економічної географії. Без помилок розв'язує задачі, демонструє знання із застосуванням найефективніших способів обробки статистичних даних. Аналізує графіки, діаграми, використовує їх для пояснення фізико-географічних і соціально-економічних процесів, уміє користуватися в умовах досліджень.
75-89	Добрий рівень теоретичних і практичних знань та вмінь (в основному правильно відповідає після уточнюючих питань). На достатньому рівні знає понятійно-термінологічний апарат, застосовує методику розв'язування задач з фізичної та соціально-економічної географії. Розв'язує задачі із застосуванням способів обробки статистичних даних, аналізує графіки, діаграми за допомогою консультації викладача. Використовує діаграми, графіки для пояснення фізико-географічних і соціально-економічних процесів на достатньому рівні.
60-74	Достатньо-мінімальний рівень знань, допустимий для виконання завдань, передбачених освітньо-професійною програмою. Розуміє понятійно-термінологічний апарат на низькому рівні. Самостійно не розв'язує задачі із застосуванням способів обробки статистичних даних, не аналізує графіки, діаграми. Самостійно не використовує діаграми, графіки для пояснення фізико-географічних і соціально-економічних процесів, але за допомогою

	викладача здійснюються зазначені види робіт.
35-59	Низький рівень передбачає наявні лише окремі елементи знань, недостатні для виконання завдань, передбачених освітньої програми. Знання понятійно-термінологічного апарату на низькому рівні. Не розв'язує задачі із застосуванням способів обробки статистичних даних, не аналізує графіки, діаграми. Не використовує діаграми, графіки для пояснення фізико-географічних і соціально-економічних процесів.
0-34	Відсутні елементи знань, низький рівень, недопустимий для подальшої професійної підготовки як майбутнього фахівця з туризму.

Основні інформаційні джерела:

1. Гілецький Й.Р. Географічні задачі та їх розв'язування / Й.Р. Гілецький. – Вид. 3-є, виправлене. – Тернопіль : Мандрівець, 2016. – 136 с
2. Романова В.Я. Задачник по географии для 5-11 классов : Учебное пособие / В.Я. Романова. – Запоріжжя : Прсвіта, 2000. – 92 с.
3. Заставецька О.В. Фізична географія. Збірник задач і вправ. 6-8 класи / О.В. Заставецька. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 48 с.
4. Федій О.А. Картографія з основами топографії : Методичний посібник для підготовки здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» із галузі знань 01 «Освіта» спеціальності 014.07 «Середня освіта (Географія)» та галузі знань 10 «Природничі науки» спеціальності 103 «Науки про Землю» [Текст] / Олександр Анатолійович Федій. – Полтава, 2019. – 48 с.
5. Федій Олександр. Формування демографічних понять у процесі навчання економічної і соціальної географії : монографія / Олександр Федій. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – 139 с.

Електронні ресурси:

7. Географічні задачі. – [Електронний ресурс]. – Режим: <https://geografiamozil2.jimdofree.com/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0/%D0%B3%D0%B5%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%87%D0%BD%D1%96-%D0%B7%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D1%87%D1%96/>
8. Формули для розв'язування задач з географії – [Електронний ресурс]. – Режим: <https://vseosvita.ua/library/formuli-dla-rozvazuvanna-zadac-z-geografii-165625.html>

Забезпечення: топографічні карти, мультимедійна система.

Опис навчальної дисципліни «Шкільне географічне краєзнавство»

П.І.Б., науковий ступінь, вчене звання НПП: Япринець Тетяна Сергіївна, канд. пед. наук, доцент (japrinezts@gmail.com)

Кафедра: географії та методики її навчання (корпус № 1, каб. 9)

Факультет: історії та географії

Назва освітньої (освітніх) програми (програм), для якої (яких) пропонується НД: «Середня освіта (Географія)»	Мета: ознайомлення й оволодіння теоретичними знаннями з географічного краєзнавства, практичними навичками з організації та проведення різних видів краєзнавчої роботи, засвоєння основних понять, класифікацій й методик організації краєзнавчої діяльності.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	
Семестр: 5 Статус НД: вибіркова Кількість кредитів/годин: 4/120 Види індивідуальних завдань: не передбачено	Попередні умови, необхідні для вивчення дисципліни: сформовані компетентності з дисциплін Психологія, Педагогіка, Методика виховної роботи, Основи інклюзивної освіти, Основи педагогічної майстерності.
Мова викладання: українська	Очікувані результати навчання(РНД): 1) знати передумови формування краєзнавчої діяльності на теренах України; 2) розуміти основні види і організаційні форми краєзнавчо-туристичної роботи, особливості підготовки та проведення туристсько – краєзнавчих подорожей та екскурсій; 3) опанувати правила безпеки учасників туристських походів та змагань, правила екологічної безпеки; 4) знати психолого-педагогічні засади організації краєзнавчої діяльності учнів; 5) володіти понятійно-термінологічним апаратом шкільного географічного краєзнавства; 6) розуміти дидактичні вимоги до організації краєзнавчої діяльності учнів; 7) уміти застосовувати методи, методичні прийоми, форми і засоби навчання географії в організації краєзнавчої діяльності учнів; 8) планувати і організовувати різноманітні види діяльності учнів у шкільному географічному краєзнавстві; 9) здійснювати аналіз і самоаналіз ефективності організації краєзнавчої діяльності учнів; 10) оцінювати ефективність краєзнавчої діяльності учнів та її роль у формуванні ключових і предметних компетентностей.; 11) формувати у школярів екологічні цінності й відповідальне ставлення до природи, поваги щодо культурних цінностей і традицій місцевого населення під час краєзнавчої роботи.
Вид підсумкового контролю: залік	

Теми аудиторних занять та самостійної роботи: 1. Предмет і завдання курсу «Шкільне географічне краєзнавство». 2. Розвиток шкільного краєзнавства в Україні 3. Дидактичні особливості реалізації краєзнавчої складової впроцесі вивчення курсу географія в ЗЗСО України 4. Зміст і форми організації роботи з географічного краєзнавства у ЗЗСО 5. Позакласне географічне краєзнавство: методи й прийоми краєзнавчої роботи 6. Природні умови та ресурси краю 7. Соціально-економічні особливості краю 8. Особливості природоохоронної діяльності 9. Шкільний музей в структурі шкільного краєзнавства	
Форми і методи навчання: Методи навчання: Методи за характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: проблемного навчання (проблемного викладення матеріалу, групового вирішення проблемних задач). Методичні прийоми як компоненти методів: вербальні (інструктаж, пояснення, бесіда, дискусія); ілюстративно-демонстраційні (ілюстрування, демонстрування); прикладні (практичні завдання). Форми організації навчання: лекції (лекція-дискусія); практичні заняття; самостійна робота студентів (позааудиторна, консультації).	
Система оцінювання: – методи оцінювання: 1. Усний контроль(усний індивідуальний, усний фронтальний, усний кооперовано-груповий); 2.Письмовий контроль (письмовий індивідуальний, письмовий фронтальний); 3.Графічний контроль (розробка маршрутів турів); 4.Тестовий контроль; 5.Контроль практичної діяльності (виконання контрольних практичних завдань); 6.Метод самоконтролю. – критерії оцінювання:	
Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Студент системно визначає критерії відбору, принципи структурування змісту краєзнавчого матеріалу. Володіє понятійно-категоріальним апаратом шкільного краєзнавства. Правильно застосовує і об'єктивно оцінює

	сучасні дидактичні інструменти організації краєзнавчої діяльності учнів. Аналізує і пояснює причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів основної школи. Творчо запроваджує компетентнісний, діяльнісний та індивідуальний підхід до організації навчального процесу. Глибоко обізнаний щодо норм, критеріїв і методики оцінювання навчальної діяльності й навчальних досягнень учнів та правильно їх застосовує.
75-89	Студент визначає критерії відбору, принципи структурування змісту краєзнавчого матеріалу з незначними неточностями. Знайомий із понятійно-категоріальним апаратом шкільного краєзнавства. Застосовує і об'єктивно оцінює сучасні дидактичні інструменти організації краєзнавчої діяльності учнів. Характеризує причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів основної школи. Запроваджує компетентнісний, діяльнісний та індивідуальний підхід до організації навчального процесу. Обізнаний щодо норм, критеріїв і методики оцінювання навчальної діяльності й навчальних досягнень учнів та правильно їх застосовує.
60-74	Студент називає критерії відбору, принципи структурування змісту краєзнавчого матеріалу з помилками. Знайомий із понятійно-категоріальним апаратом шкільного краєзнавства. Ознайомлений із дидактичними інструментами організації краєзнавчої діяльності учнів. Називає причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів основної школи. Обізнаний щодо норм, критеріїв і методики оцінювання навчальної діяльності й навчальних досягнень учнів та правильно їх застосовує.
35-59	Студент має уявлення щодо змісту краєзнавчого матеріалу. Називає дидактичні інструменти організації краєзнавчої діяльності учнів з помилками. Погано розуміє причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів основної школи. Мало обізнаний щодо норм, критеріїв і методики оцінювання навчальної діяльності й навчальних досягнень учнів та правильно їх застосовує.
0-3	Студент не має уявлення щодо змісту краєзнавчого матеріалу. Не називає дидактичні інструменти організації краєзнавчої діяльності учнів з помилками. Не розуміє причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів основної школи. Не обізнаний щодо норм, критеріїв і методики оцінювання навчальної діяльності й навчальних досягнень учнів та правильно їх застосовує.

Основні інформаційні джерела:

1. Олішевська Ю.А. Шкільне географічне краєзнавство. Навчальний посібник. - К.: «ФО-П Кравченко», 2020 – 175 с.
2. Бугрій В. С. Шкільне краєзнавство в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) : монографія – Суми: Вид-во «МакДен» , 2011. – 340 с.
3. Обозний В.В. Краєзнавство: Навч. посібник-практикум. – Вид. 2-ге, доп. – К.: Науковий світ, 2004. – 240 с.
5. Прокопчук В.С. Під егідою Українського комітету краєзнавства – Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2004. – 312 с.
6. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2011. – 338 с.
7. Треф'як Я. Методика краєзнавчої роботи в національній школі – ІваноФранківськ, 2002. – 106 с.

Електронні ресурси:

1. Чинні шкільні навчальні програми з географії. – Режим доступу: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/56127/2>.
2. Державний стандарт повної загальної середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року.
Режим доступу: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
3. Загальна середня освіта, Сайт МОН України. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/zagalna-serednya-osvita>
4. Позашкільна освіта, Сайт МОН України. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/pozashkilna-osvita>
5. Освітній портал «Педагогічна преса». – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua>
6. Освітня програма ЗВО. – Режим доступу: <https://pstu.edu/wp-content/uploads/2019/>

Забезпечення: навчально-методичні матеріали, мультимедійна апаратура.

Опис навчальної дисципліни «Методика організації науково дослідницької роботи учнів»

П.І.Б., науковий ступінь, вчене звання НПП: Сарнавський Сергій Петрович, асистент (serhijpetrovich@gmail.com)

Кафедра: географії та методики її навчання (корпус № 1, каб. 9)

Факультет: історії та географії

Назва освітньої (освітніх) програми (програм), для якої (яких) пропонується НД: «Середня освіта (Географія)»	Мета: сформувати знання і вміння реалізовувати основні принципи та методику організації науково-дослідної роботи учнівської молоді, готовність до роботи з обдарованими дітьми.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	
Семестр: 6 Статус НД: вибіркова Кількість кредитів/годин: 4/120 Види індивідуальних завдань: не передбачено	Попередні умови, необхідні для вивчення дисципліни: Психологія, Педагогіка, Методика виховної роботи, Основи інклюзивної освіти, Основи педагогічної майстерності.
Мова викладання: українська	Очікувані результати навчання(РНД): 1) називати нормативно-правові документи, що регламентують організацію науково-дослідної роботи учнів; 2) розуміти етапи формування дослідницьких вмінь учнів; 3) аналізувати етапи підготовки і захисту учнівських науково-дослідних робіт – учасників конкурсу МАН; 4) проектувати гурткову роботу з дослідницько-експериментального напрямку позашкільної освіти; 5) розробляти завдання для проведення інтелектуальних змагань з географії; 6) вміти організовувати і проводити учнівські олімпіади з географії та турніри юних географів.
Вид підсумкового контролю: залік	
Теми аудиторних занять та самостійної роботи: 1. Нормативно-правове забезпечення організації науково-дослідної роботи учнів загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів. 2. Етапи формування дослідницьких вмінь учнів. Форми науково-дослідної діяльності учня. 3. Підготовка і захист учнівських науково-дослідних робіт. 4. Дослідницько-експериментальний напрям позашкільної освіти. Географічні гуртки. 5. Дослідницька робота учнів на місцевості. 6. Інтелектуальні змагання як форма науково-дослідної діяльності учня з географії. 7. Всеукраїнські турніри юних географів: організація проведення, вимоги. 8. Всеукраїнські учнівські олімпіади з географії. 9. Використання інноваційних технологій навчання й активних форм підготовки учнів до участі в теоретичному і практичному турах, методика складання завдань.	

Форми і методи навчання:**Методи навчання:**

Методи за характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: проблемного навчання (проблемного викладення матеріалу, групового вирішення проблемних задач).

Методичні прийоми як компоненти методів: вербальні (інструктаж, пояснення, бесіда, дискусія); ілюстративно-демонстраційні (ілюстрування, демонстрування); прикладні (практичні завдання).

Форми організації навчання: лекції (лекція-дискусія); практичні заняття; самостійна робота студентів (позааудиторна, консультації).

Система оцінювання:**– методи оцінювання:**

1. Усний контроль(усний індивідуальний, усний фронтальний, усний кооперовано-груповий);
- 2.Письмовий контроль (письмовий індивідуальний, письмовий фронтальний);
- 3.Тестовий контроль;
- 4.Контроль практичної діяльності (виконання контрольних практичних завдань);
- 5.Метод самоконтролю.

– критерії оцінювання:

Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Студент системно володіє основними поняттями курсу «Методика організації науково дослідницької роботи учнів». Правильно пояснює принципи нормативно-правового забезпечення організації науково-дослідної роботи учнів загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів. Об'єктивно аналізує та пояснює етапи формування дослідницьких вмінь та форм науково-дослідної діяльності учнів. Надає вичерпні відповіді про дослідницько-експериментальний напрям позашкільної освіти. Творчо застосовує інноваційні технології навчання й активні форми підготовки учнів до участі в інтелектуальних змаганнях.
75-89	Правильно використовує більшість основних понять курсу «Методика організації науково дослідницької роботи учнів». Змістовно пояснює принципи нормативно-правового забезпечення організації науково-дослідної роботи учнів загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів. Аналізує основні етапи формування дослідницьких вмінь та форм науково-дослідної діяльності учнів. Правильно застосовує інноваційні технології навчання й активні форми підготовки учнів до участі в інтелектуальних змаганнях.
60-74	Застосовує із незначними помилками більшість основних понять курсу «Методика організації науково

	дослідницької роботи учнів». Визначає більшість етапів формування дослідницьких вмінь та форм науково-дослідної діяльності учнів. Правильно застосовує більшість інноваційних технологій навчання й активних форм підготовки учнів до участі в інтелектуальних змаганнях.
35-59	Складає із помилками більшість основних понять курсу «Методика організації науково дослідницької роботи учнів». Допускає значні помилки при визначенні основних етапів формування дослідницьких вмінь та форм науково-дослідної діяльності учнів. Застосовує інноваційні технології навчання й активні форми підготовки учнів до участі в інтелектуальних змаганнях за певним шаблоном на недостатньому рівні.
0-34	Не може охарактеризувати більшість основних понять курсу «Методика організації науково дослідницької роботи учнів». Дуже обмежено і поверхово володіє інформацією про основні етапи формування дослідницьких вмінь та форм науково-дослідної діяльності учнів. При розгляді дослідницько-експериментального напрямку позашкільної освіти, не може визначити більшості із них. Допускає суттєві помилки при визначенні більшої частини інформації щодо етапів формування дослідницьких вмінь та форм науково-дослідної діяльності учнів. Із суттєвими помилками застосовує інноваційні технології навчання й активні форми підготовки учнів до участі в інтелектуальних змаганнях.

Основні інформаційні джерела:

1. Вішнікіна Л.П, Компетентнісне навчання географії в основній школі. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017. – 407 с.: табл., схеми.
 2. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. / Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М — К.: Знання-Прес, 2002.
 3. Ковбасенко Л. І. Організаційно-педагогічні основи діяльності сучасного позашкільного навчального закладу : методичний посібник / Л. І. Ковбасенко. – К., 2000. – 53 с.
 4. Булава Л. М. Підготовка до географічних олімпіад (шкільних, районних, обласних). – Харків: Видавнича група «Основа», 2008. – 204 с.
- Булава Л. М. Методичний посібник щодо підготовки і захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН. Секція географії / Л. М. Булава, Л. М. Кушнір, О. А. Федій ; за ред. Л. М. Булави – Полтава: ПОЦН-ТТУМ, 2008. – 36 с.

Електронні ресурси:

1. Закон України «Про позашкільну освіту. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
2. Мала академія наук України. Електронний ресурс. [Режим доступу]: http://man.gov.ua/ua/resource_center/publishing/edition-220
3. Нормативна база Малої академії наук України. Електронний ресурс. [Режим доступу]: http://man.gov.ua/ua/resource_center/normative_legal_base
4. Інститут модернізації змісту освіти. Учніські олімпіади. Електронний ресурс. [Режим доступу]: <https://imzo.gov.ua/zahodi/olimpiadi-turniri-konkursi-dlya-uchniv-znz/>
5. Інститут модернізації змісту освіти. Учніські турніри Електронний ресурс. [Режим доступу]: <https://imzo.gov.ua/uchnivski-turniri/>

Забезпечення: мультимедійне обладнання, презентації до тем лекцій в PowerPoint.

Опис навчальної дисципліни «Туристично-рекреаційні ресурси України»

П.І.Б., науковий ступінь, вчене звання НПП: Єрмаков Вячеслав Володимирович, к.геогр.н., доцент. (slav9724@gmail.com)

Кафедра: географії та методики її навчання (корпус № 1, каб. 9)

Факультет: Історії та географії

Назва освітньої (освітніх) програми (програм), для якої (яких) пропонується НД: «Середня освіта. Географія»	Мета: формування знань здобувачів освіти з туристично-рекреаційного ресурсознавства, наявних туристично-рекреаційних ресурсів України в цілому та окремих її регіонів і визначення можливостей їхнього використання в географії, рекреації та туризмі.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	
Семестр: 6-й Статус НД: вибіркова Кількість кредитів/годин: 4/120 Види індивідуальних завдань: не передбачено	Попередні умови, необхідні для вивчення дисципліни: основи туризмознавства, організація і проведення туристичних походів та змагань, шкільне географічне краєзнавство.
Мова викладання: українська	Очікувані результати навчання(РНД): 1) знання теоретичних основ дисципліни, її понятійно-термінологічного апарату; - знання та розуміння закономірностей розміщення, особливості структури, потенційні запаси та сучасний рівень використання різноманітних видів рекреаційних й туристичних ресурсів; - розуміння функціонування і розвитку територіально-рекреаційних систем; - вміння аналізувати умови та чинники формування туристично-рекреаційних ареалів України; - характеризувати окремі туристично-рекреаційних регіонів України; - виявляти основні проблеми та перспективи розвитку туристично-рекреаційної індустрії України; - знання існуючих схем туристично-рекреаційного районування України; - вміння визначати величини туристично-рекреаційного потенціалу рекреаційних районів України; - розуміти перспективні напрямки розвитку туристично-рекреаційного комплексу України; - формування у студентів бажання вивчати свій рідний край, бажання до саморозвитку та самовдосконалення.
Вид підсумкового контролю: залік	
Теми аудиторних занять та самостійної роботи: 1. Поняття про туристично-рекреаційні ресурси та їх класифікація.	

2. Сутність об'єктів природного середовища як туристично-рекреаційних ресурсів.
3. Поняття про об'єкти ПЗФ та їх рекреаційне використання.
4. Особливості та призначення гідропарків, лісо- та лукопарків, штучних водойм.
5. Археологічні та архітектурно-історичні пам'ятки як об'єкти туризму.
6. Дозвіллеві та інформаційні туристично-рекреаційні ресурси.
7. Основні суб'єкти, цілі та функції туристично-рекреаційного ресурсокористування. Використання рекреаційних територій.
8. Оцінка туристично-рекреаційних ресурсів.
9. Регіональні туристично-рекреаційні ресурси та рекреаційно-туристичні райони України.

Форми і методи навчання: Методи за характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: проблемного навчання (проблемного викладення матеріалу, групової дискусії); частково-пошуковий (евристичних запитань); дослідницький (наукові доповіді, наукові повідомлення).

Методичні прийоми як компоненти методів: вербальні (розповідь, пояснення, дискусія); ілюстративно-демонстраційні (ілюстрування, демонстрування); прикладні (вправи, практичні завдання); інтерактивні (мозковий штурм).

Методи за формою організації навчання: лекції (мультимедійна лекція (лекція - візуалізація)); практичні заняття; самостійна робота студентів (аудиторна, позааудиторна); індивідуальні заняття.

Система оцінювання:

– **методи оцінювання:** усний контроль (усний індивідуальний, усний фронтальний, усний кооперовано-груповий); письмовий контроль (письмовий індивідуальний, письмовий фронтальний, письмовий експрес контроль); графічний контроль (робота на контурних картах); тестовий контроль; контроль практичної діяльності (виконання контрольних практичних завдань); метод самоконтролю.

– **критерії оцінювання:**

Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Відмінно – знання особливостей туристично-рекреаційних ресурсів на території України, вміння аналізувати закономірності поширення об'єктів туристичної діяльності на основі використання природних, природно-антропогенних та культурно-історичних туристично-рекреаційних ресурсів, оцінювати різні види туристично-рекреаційних ресурсів, давати їм характеристики, повне і ґрунтовне розкриття основних понять курсу та відмінне виконання практичних і самостійних завдань, лише з несуттєвими неточностями.
75-89	Добре – знання особливостей туристично-рекреаційних ресурсів на території України, вміння аналізувати закономірності поширення об'єктів туристично-рекреаційної діяльності на основі використання різних видів туристично-рекреаційних ресурсів, оцінювати різні види туристично-рекреаційних ресурсів з незначними

	неточностями, вміння давати їм характеристики, деякі неточності у визначенні суті основних понять курсу, виконання практичних і самостійних завдань з кількома помилками.
60-74	Задовільно – загалом демонструє знання змісту тем курсу, володіє мінімальним набором понять, недостатньо орієнтується у складі та розміщенні туристично-рекреаційних ресурсів України, слабе розуміння основних методів та прийомів аналізу туристично-рекреаційних ресурсів, утруднення у характеристиці територіальної організації туристично-рекреаційних ресурсів України, розкриття основного змісту теоретичних питань, але не повне, із значними помилками. Часткове виконання практичних і самостійних завдань зі значною кількістю недоліків. Виконання задовольняє мінімальні критерії.
35-59	Незадовільно – демонструє слабе знання змісту дисципліни, видів туристично-рекреаційних ресурсів України, недостатньо орієнтується у розміщенні різних видів туристично-рекреаційних ресурсів України, дає неповні характеристики районів і об'єктів туризму і рекреації, слабе розуміння основних методів та прийомів оцінки туристично-рекреаційних ресурсів,фрагментарні знання основних термінів і понять курсу, невиконання або неправильне виконання основної кількості практичних і самостійних робіт з правом повторної перездачі.
0-34	Незадовільно – демонструє незнання змісту тем курсу, не володіє мінімальним набором понять, не орієнтується у розміщенні основних районів і центрів туризму та рекреації України, не розуміє основних методів та прийомів оцінки туристично-рекреаційних ресурсів,невміння давати їм характеристики, не в змозі застосовувати принципи і методи проведення науково-дослідних робіт у галузі досліджень туристично-рекреаційних ресурсів, фрагментарне і безсистемне розкриття основного змісту теоретичних питань з грубими помилками. Невиконання практичних і самостійних завдань. Необхідне повторне вивчення дисципліни.

Основні інформаційні джерела:

- 1.Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К. : Видавничо-поліграф. центр «Київський університет». – 2001. – 395 с.
- 2.Любіцева О.О. ТуристичніресурсиУкраїни: навч. Посібник / О.О. Любіцева, Є.В. Панкова, В.І. Стафійчук. – К. : Альтерпрес, 2007. – 369 с.
- 3.Паньків Н.М. Туристичне ресурсознавство : навч. посібник / Наталія Паньків. / Львів : Український бестселер, 2011. – 238 с.
- 4.Петранівський В.Л. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. / В.Л. Петранівський, М.Й. Рутинський / за ред. проф. Ф.Д. Заставного. – 2-ге вид., виправл. – К : Знання, 2008. – 575 с.
- 5.Стафійчук В. І. Рекреалогія: навч. посібник / В. І. Стафійчук. – К.: Альтерпрес, 2010. – 263 с.
- 6.Єрмаков В. В. Територіальніаспектирозвиткусільського зеленого туризму (на прикладінізовихадміністративнихрайонів) / Єрмаков В. В. // Географія та туризм : наук. зб. / Ред. кол. : Я. Б. Олійник (відп. ред.) та ін. – К. :Альтерпрес, 2012. – Вип. 17. – С. 132-138.
- 7.Єрмаков В.В. Комплексневикористаннявнутрішніх вод Полтавськоїобласті як об'єктівтуризму і рекреації / Єрмаков В.В. // Географія та туризм: Наук.зб. / Ред. кол. : Любіцева О.О. (гол.ред.) та ін. – К.: Альфа-ППК, 2018. – Вип. 45. – С 90-99.
8. Єрмаков В.В. Науковіпідходи до оцінкитуристично-рекреаційногопотенціалувнутрішніх вод Полтавськоїобласті / Єрмаков В.В. // Освітні й науковівиміригеографії та туризму: матер. II Всеукраїнськоїнауково-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 26 березня 2019 р.) / відп. ред. О. А. Федій. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. - С. 126-128.

Електронні ресурси:

1. Офіційний сайт департаменту туризму Міністерства культури і туризму України <http://www.tourism.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Держкомстату України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Музейний простір України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrmuseum.org.ua.
4. Українська спадщина (Історико-культурна спадщина України: пам'ятники історії, мистецтво, архітектура. Портал Науково-дослідного інституту пам'ятко-охоронних досліджень) [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.heritage.com.ua

Забезпечення: географічні і туристичні карти, атласи, мультимедійна апаратура.

Опис навчальної дисципліни «Основи туризмознавства»

П.І.Б., науковий ступінь, вчене звання НПП: Шуканова Анжела Анатоліївна, к. пед. н., доцент (shukanova0707@gmail.com)

Кафедра: Географії та методики її навчання

Факультет: історії та географії

Назва освітньої (освітніх) програми (програм), для якої (яких) пропонується НД: «Середня освіта (Географія)»	Мета: сформувати знання загальних закономірностей формування й функціонування індустрії туризму та ринку туристичних послуг, знання зі специфіки функціонування суб'єктів туристичної діяльності та особливостей роботи менеджера туристичного підприємства.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	
Семестр: 6 Статус НД: вибіркова Кількість кредитів/годин: 4/120 Види індивідуальних завдань: відсутні	Попередні умови, необхідні для вивчення дисципліни: знання шкільного курсу географії
Мова викладання: українська	Результати навчання (РНД): 1) визначати основні поняття і терміни в туристичній діяльності; 2) називати основні напрями туристичного обслуговування; 3) пояснювати функції туризму в державі; 4) використовувати картографічний матеріал при вивченні туризму в регіонах, країнах і світі; 5) застосовувати нормативно-правову базу розвитку туризму в Україні та основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів; 6) аналізувати виробничу складову індустрії туризму; 7) узагальнювати основні характеристики щодо розвитку туризму; 8) демонструвати ініціативу щодо особистісних підходів у вивченні туристичної діяльності.
Вид підсумкового контролю: залік	
Теми аудиторних занять та самостійної роботи: 1. Туризм як суспільне явище 2. Історія виникнення та розвитку туризму 3. Туризм як економічна діяльність 4. Ринок туристичних послуг 5. Основи організації туристичного процесу 6. Основи туристичної діяльності 7. Формування міжнародної туристської політики 8. Формування вітчизняної туристської політики	
Форми і методи навчання: лекції (інтерактивна лекція, лекція-дискусія); практичні; самостійна робота студентів (поза аудиторна, науково-дослідна робота студентів).	

Система оцінювання:

– **методи оцінювання:** усний контроль (усний індивідуальний, усний фронтальний, усний кооперовано-груповий); письмовий контроль (письмовий індивідуальний, письмовий фронтальний, письмовий експрес контроль); тестовий контроль; контроль практичної діяльності, метод самоконтролю. Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання із дисципліни є питання для обговорення та завдання для практичних занять, які включають аналітичні звіти; тестові завдання для модульної контрольної роботи, презентації результатів самостійної роботи на практичних заняттях. Комплексне оцінювання рівня сформованості дисциплінарних компетентностей здійснюється у формі заліку як сума балів за змістові модулі.

– критерії оцінювання:

Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Високий рівень досягнення кожного із запланованих результатів навчання, що забезпечує готовність до подальшого навчання, а саме безпомилково: 1) визначає основні поняття і терміни в туристичній діяльності; 2) називає основні напрями туристичного обслуговування; 3) пояснює функції туризму в державі; 4) використовує картографічний матеріал при вивченні туризму в регіонах, країнах і світі; 5) застосовує нормативно-правову базу розвитку туризму в Україні; 6) аналізує виробничу складову індустрії туризму; 7) узагальнює основні характеристики щодо розвитку туризму; 8) демонструє ініціативу щодо особистісних підходів у вивченні туристичної діяльності
75-89	Достатній рівень досягнення кожного із запланованих результатів навчання, готовність до подальшого навчання, а саме, без суттєвих помилок: 1) визначає основні поняття і терміни в туристичній діяльності; 2) називає основні напрями туристичного обслуговування; 3) пояснює функції туризму в державі; 4) використовує картографічний матеріал при вивченні туризму в регіонах, країнах і світі; 5) застосовує нормативно-правову базу розвитку туризму в Україні; 6) аналізує виробничу складову індустрії туризму ; 7) узагальнює основні характеристики щодо розвитку туризму; 8) демонструє ініціативу щодо особистісних підходів у вивченні туристичної діяльності
60-74	Мінімально достатні для подальшого навчання результати навчання, а саме із помилками, які в змозі виправити: 1) визначає основні поняття і терміни в туристичній діяльності;

	2) називає основні напрями туристичного обслуговування; 3) пояснює функції туризму в державі; 4) використовує картографічний матеріал при вивченні туризму в регіонах, країнах і світі; 5) застосовує нормативно-правову базу розвитку туризму в Україні; 6) аналізує виробничу складову індустрії туризму; 7) узагальнює основні характеристики щодо розвитку туризму; 8) демонструє ініціативу щодо особистісних підходів у вивченні туристичної діяльності
35-59	Рівень наявних результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання, а саме допускає суттєві помилки, коли: 1) визначає основні поняття і терміни в туристичній діяльності; 2) називає основні напрями туристичного обслуговування; 3) пояснює функції туризму в державі; 4) використовує картографічний матеріал при вивченні туризму в регіонах, країнах і світі; 5) застосовує нормативно-правову базу розвитку туризму в Україні; 6) аналізує виробничу складову індустрії туризму; 7) узагальнює основні характеристики щодо розвитку туризму; 8) демонструє ініціативу щодо особистісних підходів у вивченні туристичної діяльності
0-34	Результати навчання відсутні.

Основні інформаційні джерела:

1. Кифяк, В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні [Текст] : Навч. посіб. для студ. вузів / В. Ф. Кифяк. – Чернівці : Книги-XXI, 2003. – 300 с.
2. Любіцева О.О. Туризмознавство: вступ до фаху: підручник / О.О. Любіцева, В.К. Бабарицька. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – 335 с. Електронна версія: http://www.lgtinfo.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=149&Itemid=138&lang=uk
3. Мальська М. П. Світовий досвід розвитку туризму [Текст] : підручник / М. П. Мальська, Н. М. Паньків, А. Б. Ховалко ; Львів. нац. ун-т імені Івана Франка. – Київ : Центр учбової літератури, 2017. – 244 с.
4. Організація туризму: підручник / І.М. Писаревський, С.О. Погасій, М.М. Поколюдна та ін.; за ред. І.М. Писаревського. – Х.: ХНАМГ, 2008. – 541 с. Електронна версія: http://eprints.kname.edu.ua/10928/1/%D0%9E%D0%A0%D0%93%D0%90%D0%9D%D0%86%D0%97%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF_%D0%A2%D0%A3%D0%A0.pdf

Електронні ресурси:

1. WorldTourismOrganization UNWTO [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www2.unwto.org/>
2. Туристичний бренд України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=7cac02e9-6746-4374->

b395-95699ed30fc9&tag=TuristichniiBrendUkraini

3. Countrybrandindex 2019 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.futurebrand.com/uploads/FCI/FutureBrand-Country-Index-2019.pdf>.

4. Подорож Україною [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://podorozh.info/index.php>

5. Украинскийтуристический портал Tours.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tours.ua/>

Забезпечення: мультимедійне обладнання, презентації до тем лекцій в PowerPoint, добірка документальних фільмів.

Опис навчальної дисципліни «Сучасні освітні технології з географії»

П.І.Б., науковий ступінь, вчене звання НПП: Япринець Тетяна Сергіївна, канд. пед. наук, доцент (japrinezts@gmail.com)

Кафедра: географії та методики її навчання (корпус № 1, каб. 9)

Факультет: історії та географії

Назва освітньої (освітніх) програми (програм), для якої (яких) пропонується НД: «Середня освіта (Географія)»	Мета: на підґрунті дослідження фактів з педагогічної практики й вивчення теоретичних положень опанувати розробку та використанням у навчальному процесі сучасних освітніх технологій навчання географії.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	
Семестр: 7 Статус НД: вибіркова Кількість кредитів/годин: 4/120 Види індивідуальних завдань: не передбачено	Попередні умови, необхідні для вивчення дисципліни: Психологія, Педагогіка, Методика виховної роботи, Основи інклюзивної освіти, Основи педагогічної майстерності.
Мова викладання: українська	Очікувані результати навчання(РНД): 1) знати психолого-педагогічні засади організації позакласного й позашкільного навчання географії; 2) володіти понятійно-термінологічним апаратом методики позакласного й позашкільного навчання географії; 3) розуміти дидактичні вимоги до позакласного та позаурочного навчання географії та педагогічні цілі їх здійснення; 4) уміти застосовувати методи, методичні прийоми, форми і засоби навчання географії в позакласній та позашкільній роботі з учнями з географії; 5) планувати і організовувати різноманітні види позакласної й позашкільної діяльності школярів; 6) здійснювати аналіз і самоаналіз навчальних занять і виховних заходів; 7) оцінювати ефективність позакласного та позаурочного навчання географії та його роль у формуванні ключових і предметних компетентностей; 8) формувати у школярів екологічні цінності й відповідальне ставлення школярів до природи, повагу культурних цінностей і традицій місцевого населення під час позаурочного та позакласного навчання географії;
Вид підсумкового контролю: залік	
Теми аудиторних занять та самостійної роботи: 1. Специфіка технологій навчання фізичної географії 2. Систематизація технологій навчання географії.	

3. Група технологій організації й управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів. 4. Група технологій активізації й інтенсифікації навчально-пізнавальної діяльності учнів. 5. Група технологій розвитку самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів з географії 6. Сучасні мультимедійні технології.	
Форми і методи навчання: Методи навчання: Методи за характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: проблемного навчання (проблемного викладення матеріалу, групового вирішення проблемних задач). Методичні прийоми як компоненти методів: вербальні (інструктаж, пояснення, бесіда, дискусія); ілюстративно-демонстраційні (ілюстрування, демонстрування); прикладні (практичні завдання). Форми організації навчання: лекції (лекція-дискусія); практичні заняття; самостійна робота студентів (позааудиторна, консультації).	
Система оцінювання: – методи оцінювання: 1. Усний контроль(усний індивідуальний, усний фронтальний, усний кооперовано-груповий); 2.Письмовий контроль (письмовий індивідуальний, письмовий фронтальний); 3.Графічний контроль (розробка маршрутів турів); 4.Тестовий контроль; 5.Контроль практичної діяльності (виконання контрольних практичних завдань); 6.Метод самоконтролю. – критерії оцінювання:	
Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Студент системно визначає критерії відбору, принципи структурування змісту навчального географічного матеріалу. Володіє понятійно-категоріальним апаратом методики навчання географії в основній школі. Правильно застосовує і об'єктивно оцінює сучасні дидактичні інструменти навчання учнів основної школи. Аналізує і пояснює причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів основної школи. Творчо запроваджує компетентнісний, діяльнісний та індивідуальний підхід до організації навчального процесу. Глибоко обізнаний щодо норм, критеріїв і методики оцінювання навчальної діяльності й навчальних досягнень учнів основної школи та правильно їх застосовує.

75-89	Студент визначає критерії відбору, принципи структурування змісту навчального географічного матеріалу у основній школі. Володіє понятійно-категоріальним апаратом методики навчання географії в основній школі. Застосовує сучасні дидактичні інструменти навчання учнів основної школи. Аналізує причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів основної школи. Запроваджує компетентнісний, діяльнісний та індивідуальний підхід до організації навчального процесу. Обізнаний щодо норм, критеріїв і методики оцінювання навчальної діяльності й навчальних досягнень учнів основної школи та правильно їх застосовує.
60-74	Відтворює понятійно-категоріальним апаратом методики навчання географії в основній школі з помилками. Застосовує сучасні дидактичні інструменти навчання учнів/студентів не завжди раціонально. Фрагментарно аналізує причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів основної школи. Обізнаний щодо норм, критеріїв і методики оцінювання навчальної діяльності й навчальних досягнень учнів основної школи та їх застосовує.
35-59	Частково відтворює понятійно-категоріальним апаратом методики навчання географії в основній школі з помилками. Має уявлення щодо психодидактичних засад організації навчально-пізнавальної діяльності учнів основної школи, але не вміє їх застосовувати. Застосовує сучасні дидактичні інструменти навчання учнів основної школи не раціонально. Аналізує причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів основної школи з суттєвими помилками.
0-34	Не володіє понятійно-категоріальним апаратом методики навчання географії в основній школі. Застосовує сучасні дидактичні інструменти навчання учнів основної школи нераціонально. Не аналізує причини недостатнього рівня формування географічних компетентностей учнів основної школи. Частково обізнаний щодо норм, критеріїв і методики оцінювання навчальної діяльності й навчальних досягнень учнів основної школи.
Основні інформаційні джерела: 1. Загальна методика навчання географії: Підручник [з грифом МОНМС України] / О. М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна. – К.: ДНВП "Картографія", 2012. – 512 с. 2. Вішнікіна Л. П. Компетентісне навчання географії в основній школі [Текст]: монографія – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017. – 407 с. 3. Самойленко В.М., Вішнікіна Л. П., Япринець Т. С. Методика навчання географії : Навчальний посібник-практикум. – Полтава: ПП Шевченко, 2014. – 190 с. 4. Навчання географії : Понятійно-термінологічний словник (з грифом МОН України) / В. М. Самойленко, Я. Б. Олійник, Л. П. Вішнікіна, І. О. Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2014. – 352 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://geo.univ.kiev.ua/images/samojlenko.pdf 5. Кобернік С.Г., Коваленко Р. Р., Скуратови О. Я. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах : навч. посіб.; за ред. С.Г. Коберніка. – К. : Навч. книга, 2005. – 319 с. 6. Корнєєв. В.П. Технології в навчанні географії – Х. : Основа, 2004. – 112 с.	

Електронні ресурси:

1. Чинні шкільні навчальні програми з географії. – Режим доступу: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/56127/2>.
2. Державний стандарт повної загальної середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року.
Режим доступу: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
3. Загальна середня освіта, Сайт МОН України. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/zagalna-serednya-osvita>
4. Освітній портал «Педагогічна преса». – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua>
5. Освітня програма ЗВО. – Режим доступу: <https://pstu.edu/wp-content/uploads/2019/>

Забезпечення: навчально-методичні матеріали, мультимедійна апаратура.

Опис навчальної дисципліни «Методика економічної освіти учнів»

П. І. Б., науковий ступінь, вчене звання НПП: Шуканова Анжела Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент (shukanova0707@gmail.com)

Кафедра: географії та методики її навчання (корпус № 1, каб. 9)

Факультет: історії та географії

Назва освітньої (освітніх) програми (програм), для якої (яких) пропонується НД: «Середня освіта (Географія)»	Мета: сформувати у студентів систему знань і практичних вмінь про зміст і методику формування економічної компетентності учнів, підготувати майбутніх вчителів до реалізації економічної освіти в урочній та позаурочній діяльності та побудови міжпредметних зв'язків з географією.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	
Семестр: 7 Статус НД: вибіркова Кількість кредитів/годин: 4/120 Види індивідуальних завдань: Розробка презентації за обраною темою.	Попередні умови, необхідні для вивчення дисципліни: шкільні курси географії
Мова викладання: українська	Очікувані результати навчання(РНД): 1) називати мету, задачі, загальнодидактичні та конкретні принципи шкільної економічної освіти; 2) характеризувати методи організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з економіки; 3) проектувати методичні розробки уроків для курсів економічного спрямування, побудованих на різних організаційних моделях (прямого викладання, моделювання, кооперованого навчання, дослідження); 4) аналізувати зміст програм та підручників з курсів економічного спрямування; 5) реалізовувати економічну освіту засобами шкільного курсу географії; 6) демонструвати практичну діяльність з навчання економіки (на прикладі фрагментів уроків економіки та географії різних типів та позаурочних заходів)
Вид підсумкового контролю: залік	
Теми аудиторних занять та самостійної роботи: 1. Дидактичні особливості шкільної економічної освіти. Нормативно-правова база вивчення економіки в середній школі. Історія становлення економічної освіти в школах України. 2. Місце і роль економічної освіти в системі загальної освіти. Шляхи здійснення економічної освіти в сучасній школі. Місце економічних дисциплін у освітньому процесі загальноосвітніх закладів та у зв'язку з профільністю навчання. 3. Проблеми впровадження курсів економічного спрямування. Закономірності і принципи навчання економіки. 4. Система економічних знань як основа для формування майбутнього громадянина, здатного прийняти обґрунтовані рішення у ролі споживача, виробника, інвестора, учасника світової економіки, свідомого громадянина. 5. Організаційні моделі уроку. Модель прямого викладання. Моделювання. Методика проведення і аналізу моделюючої гри. Дослідження. «Економічні загадки» як приклад дослідження. Коопероване навчання (партнерство у навчанні). Варіанти моделей кооперованого навчання: метод мозаїки, бригади, команди.	

6. Методичні особливості формування системи економічних знань і вмінь. 7. Фундаментальні поняття економіки. 8. Фундаментальні процеси та явища ринкової економіки. 9. Підприємство та підприємницька діяльність. 10. Національна економіка та роль уряду у її функціонуванні. 11. Світова економіка та інтеграційні процеси. 12. Позаурочна та позашкільна економічна освіта.	
Форми і методи навчання: Методи навчання: Методи за характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: проблемного навчання (проблемного викладення матеріалу, групового вирішення проблемних задач, групова дискусія); частково-пошуковий (евристичних запитань, проектів); дослідницький (наукові доповіді, наукові повідомлення). Методичні прийоми як компоненти методів: вербальні (пояснення, дискусія); ілюстративно-демонстраційні (ілюстрування); прикладні (практичні завдання); інтерактивні (2-4-разом, кооперовано-групова). Форми організації навчання: лекції (інтерактивна лекція, лекція-дискусія); практичні; самостійна робота студентів (поза аудиторна, науково-дослідна робота студентів).	
Система оцінювання: – методи оцінювання: усний контроль (усний індивідуальний, усний фронтальний, усний кооперовано-груповий); письмовий контроль (письмовий індивідуальний, письмовий фронтальний, письмовий експрес контроль); тестовий контроль; контроль практичної діяльності, метод самоконтролю. – критерії оцінювання:	
Сума балів, накопичених студентами у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Високий рівень досягнення кожного із запланованих результатів навчання, що забезпечує готовність до подальшого навчання, а саме безпомилково: 1) називає мету, задачі, загальнодидактичні та конкретні принципи шкільної економічної освіти; 2) характеризує методи організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з економіки; 3) проектує методичні розробки уроків для курсів економічного спрямування, побудованих на різних організаційних моделях (прямого викладання, моделювання, кооперованого навчання, дослідження); 4) аналізує зміст програм та підручників з курсів економічного спрямування; 5) реалізовує економічну освіту засобами шкільного курсу географії;

	6) демонструє практичну діяльність з навчання економіки (на прикладі фрагментів уроків економіки та географії різних типів та позаурочних заходів).
75-89	Достатній рівень досягнення кожного із запланованих результатів навчання, готовність до подальшого навчання, а саме, без суттєвих помилок: 1) називає мету, задачі, загальнодидактичні та конкретні принципи шкільної економічної освіти; 2) характеризує методи організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з економіки; 3) проектує методичні розробки уроків для курсів економічного спрямування, побудованих на різних організаційних моделях (прямого викладання, моделювання, кооперованого навчання, дослідження); 4) аналізує зміст програм та підручників з курсів економічного спрямування; 5) реалізовує економічну освіту засобами шкільного курсу географії; 6) демонструє практичну діяльність з навчання економіки (на прикладі фрагментів уроків економіки та географії різних типів та позаурочних заходів).
60-74	Мінімально достатні для подальшого навчання результати навчання, а саме із помилками, які в змозі виправити: 1) називає мету, задачі, загальнодидактичні та конкретні принципи шкільної економічної освіти; 2) характеризує методи організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з економіки; 3) проектує методичні розробки уроків для курсів економічного спрямування, побудованих на різних організаційних моделях (прямого викладання, моделювання, кооперованого навчання, дослідження); 4) аналізує зміст програм та підручників з курсів економічного спрямування; 5) реалізовує економічну освіту засобами шкільного курсу географії; 6) демонструє практичну діяльність з навчання економіки (на прикладі фрагментів уроків економіки та географії різних типів та позаурочних заходів).
35-59	Рівень наявних результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання, а саме допускає суттєві помилки, коли: 1) називає мету, задачі, загальнодидактичні та конкретні принципи шкільної економічної освіти; 2) характеризує методи організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з економіки; 3) проектує методичні розробки уроків для курсів економічного спрямування, побудованих на різних організаційних моделях (прямого викладання, моделювання, кооперованого навчання, дослідження); 4) аналізує зміст програм та підручників з курсів економічного спрямування; 5) реалізовує економічну освіту засобами шкільного курсу географії; 6) демонструє практичну діяльність з навчання економіки (на прикладі фрагментів уроків економіки та географії різних типів та позаурочних заходів).
0-34	Результати навчання відсутні.

Основні інформаційні джерела:

1. Балягіна І. А. Методика викладання економіки [Текст] : Навчально-методич. посіб. для самостійного вивчення дисципліни. — К. : КНЕУ, 2006. — 341 с.
2. Гісем О. О. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту) : під- руч. для 10 кл. закл. загал, серед, освіти / О. О. Гісем, О. О. Мартинюк. — Харків : Вид-во «Ранок», 2018. — 192 с., іл.
3. Настільна книга молодого вчителя географії та економіки [Текст]. — Х. : Ранок, 2010. — 256 с.
4. Моя економіка: Підручник для учнів 8-9-х, 10-х класів / Л.М. Кириленко, Л.П. Крупська, І.М. Пархоменко, І.Є. Тимченко. — К.: А.П.Н, 2004. — 320 с.
5. Шуканова А.А. Використання „економічних загадок” при вивченні курсу „Основи економіки” // Географія та основи економіки в школі. — 2006. — № 3(53). — С. 28–29.
6. Суворова О.В. Економіка: Методичний посібник для вчителів // Серія: Позакласна робота. — Харків: Скорпіон, 2007. — 72 с.

Електронні ресурси:

«Портал споживача» — www.consumerinfo.org.ua
National Council on Economic Education (CIEE) // www.ncee.net/.
Державна податкова служба України // <http://sts.gov.ua/>
Державна служба статистики України // <http://www.ukrstat.gov.ua/>
Міністерство економічного розвитку і торгівлі України // <http://www.me.gov.ua/>
Міністерство фінансів України // www.minfin.gov.ua
Національний банк України // <http://www.bank.gov.ua>
Світова організація торгівлі // <http://www.wto.org/>
Світовий банк // <http://www.worldbank.org>

Забезпечення: мультимедійне обладнання.

Опис навчальної дисципліни «Організація природоохоронної діяльності учнів з основами геоєкології»

П.І.Б., науковий ступінь, вчене звання НПП: Вішнікіна Любов Петрівна, докт. пед. наук, професор (lpvishnikina@gmail.com)

Кафедра: географії та методики її навчання (корпус № 1, каб. 9)

Факультет: історії та географії

Назва освітньої (освітніх) програми (програм), для якої (яких) пропонується НД: «Середня освіта (Географія)»	Мета: сформувати у студентів компетентності щодо сутності взаємодії суспільства і природи відповідно до специфіки геосфер і видів антропогенного впливу та вміння організовувати природоохоронну діяльність учнів.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	
Семестр: 8 Статус НД: вибіркова Кількість кредитів/годин: 4/120 Види індивідуальних завдань: не передбачено	Попередні умови, необхідні для вивчення дисципліни: знання студентів з дисциплін геологія, геоморфологія, гідрологія, метеорологія, кліматологія, ґрунтознавство, позакласна та позашкільна діяльність учнів з географії
Мова викладання: українська	Очікувані результати навчання(РНД): 1) порівнювати ознаки раціонального та нераціонального природокористування; 2) узагальнювати деструктивні та конструктивні впливи людини на довкілл; 3) описувати проблеми сучасного глобального потепління, виснаження озонового шару, «кислотних дощів», смогів, небезпеки «білої Землі»; 4) характеризувати екологічні проблеми гідросфери: забруднення вод, виснаження джерел водопостачання, порушення водного режиму гідрологічних об’єктів; 5) пояснювати зміни гірських порід під впливом діяльності людини та антропогенно зумовлені геоморфологічні процеси; 6) пояснювати форми деградації біосфери під антропогенним впливом; 7) узагальнювати негативні процеси в ґрунтах та заходи з їх охорони; 8) оОрганізовувати природоохоронну діяльність учнів.
Вид підсумкового контролю: залік	
Теми аудиторних занять та самостійної роботи: 1. Природокористування та його екологічні наслідки 2. Основні закони та правила геоєкології та природокористування 3. Геоєкологічні проблеми атмосфери та гідросфери 4. Геоєкологічні проблеми літосфери та біосфери 5. Сутність сучасної екологічної кризи в географічній оболонці 6. Шляхи вирішення сучасної екологічної кризи	

7. Екологічний напрям позашкільної діяльності школярів 8. Форми організації позашкільної діяльності школярів	
Форми і методи навчання: Методи навчання: Методи за характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: проблемного навчання (проблемного викладення матеріалу, групового вирішення проблемних задач). Методичні прийоми як компоненти методів: вербальні (інструктаж, пояснення, бесіда, дискусія); ілюстративно-демонстраційні (ілюстрування, демонстрування); прикладні (практичні завдання). Форми організації навчання: лекції (лекція-дискусія); практичні заняття; самостійна робота студентів (позааудиторна, консультації).	
Система оцінювання: – методи оцінювання: 1. Усний контроль(усний індивідуальний, усний фронтальний, усний кооперовано-груповий); 2.Письмовий контроль (письмовий індивідуальний, письмовий фронтальний); 3.Графічний контроль (розробка маршрутів турів); 4.Тестовий контроль; 5.Контроль практичної діяльності (виконання контрольних практичних завдань); 6.Метод самоконтролю. – критерії оцінювання:	
Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Студент системно визначає особливості взаємодія суспільства і природи в географічній оболонці, має ґрунтовні знання щодо основних законів та правил екології і природокористування. Правильно порівнює і об'єктивно оцінює види природокористування, деструктивні та конструктивні впливи суспільства на довкілля. Аналізує і пояснює причини виникнення геоекологічних проблем літосфери, атмосфери, гідросфери та біосфери. Всебічно характеризує види та джерела забруднення геооболонки та негативні наслідки їхнього забруднення. Творчо застосовує картографічний, статистичний та порівняльний методи наукового дослідження задля аналізу геоекологічної ситуації регіонів світу. Уміє працювати автономно та в команді, має навички міжособистісної взаємодії, застосовує основи наукових знань з геоекології.
75-89	Студент визначає особливості взаємодія суспільства і природи в географічній оболонці, має знання щодо

	основних законів та правил екології і природокористування. Правильно порівнює і оцінює види природокористування, деструктивні та конструктивні впливи суспільства на довкілля. Пояснює причини виникнення геоекологічних проблем літосфери, атмосфери, гідросфери та біосфери. Характеризує види та джерела забруднення геооболонки та негативні наслідки їхнього забруднення. Застосовує картографічний, статистичний та порівняльний методи наукового дослідження задля аналізу геоекологічної ситуації регіонів світу. Уміє працювати автономно та в команді, має навички міжособистісної взаємодії, застосовує основи наукових знань з геоекології.
60-74	Студент дає загальну характеристику взаємодії суспільства і природи в географічній оболонці, має фрагментарні знання щодо основних законів та правил екології і природокористування. Порівнює види природокористування, деструктивні та конструктивні впливи суспільства на довкілля. Називає причини виникнення геоекологічних проблем літосфери, атмосфери, гідросфери та біосфери. Називає види та джерела забруднення геооболонки та негативні наслідки їхнього забруднення. Застосовує картографічний, статистичний та порівняльний методи наукового дослідження задля аналізу геоекологічної ситуації регіонів світу, користуючись алгоритмами такої діяльності. Уміє працювати автономно та в команді, застосовує основи наукових знань з геоекології.
35-59	Студент має фрагментарні знання щодо основних законів та правил екології і природокористування. Порівнює види природокористування, деструктивні та конструктивні впливи суспільства на довкілля, припускаючись помилок. Називає окремі причини виникнення геоекологічних проблем літосфери, атмосфери, гідросфери та біосфери. Називає кілька джерел забруднення геооболонки та негативні наслідки їхнього забруднення. Застосовує лише порівняльний метод наукового дослідження задля аналізу геоекологічної ситуації регіонів світу, користуючись алгоритмами такої діяльності.
0-34	Студент не має знань щодо основних законів та правил екології і природокористування. Не може порівнювати види природокористування, деструктивні та конструктивні впливи суспільства на довкілля, припускаючись помилок. Не називає причини виникнення геоекологічних проблем літосфери, атмосфери, гідросфери та біосфери. Може згадати лише кілька джерел забруднення геооболонки та негативних наслідків їхнього забруднення. Не вміє застосовувати наукові методи дослідження задля аналізу геоекологічної ситуації регіонів світу.

Основні інформаційні джерела:

1. Шищенко П.Г., Гавриленко О.П. Основи екології: підручник. 2-ге вид., випр. і доп. / Київ : ДП «Прінт Сервіс», 2015. - 517 с.
<https://drive.google.com/file/d/1NM9zUmq7gBNkVXMPa9CtqgbtHrADQc2R/view>
2. Геоекологія: Термінологічно-тлумачний словник / Автори-укладачі: П.Г. Шищенко, О.П. Гавриленко. Київ : ПП «ДІРЕКТ ЛАЙН», 2016. 410 с.
https://drive.google.com/file/d/1C9Kmei8LGv_gJuKRp8DzigvcBTuvqTLS/view
3. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього середовища / В.С.Джигирей. - К.: Знання, 2002. - 203 с.
4. Гавриленко О.П. Геоекологія і природокористування: монографія. Київ : Видавець Бихун В.Ю., 2018. 393 с.

<https://drive.google.com/file/d/1Zhxd7O4vO5-PoggVkxrElfKtuG4-PKOA/view>

5. Шищенко П.Г., Гавриленко О.П. Ш 65 Прикладна геоecологія: підручник. Київ: ПБТП «LAT&K», 2020. 440 с.

http://geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/Geoekologiya_Gavrilenko.pdf

6. Свідзінська Д.В. Методи геоecологічних досліджень: методичні рекомендації до проведення лекційних і практичних занять: Навчальне видання – К.: Логос, 2013. – 28 с. http://geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/svidzinska_2013_methods_of_geoeological_research.pdf

7. Samoilenko, V., Osadchyi, V., Vishnikina, L., & Dibrova, I. (2020). Форма кумулятивного розподілу площ систем землекористування як параметр антропогенного впливу на ландшафти. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Серія «Геологія. Географія. Екологія», (53), 267-285. <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2020-53-20>

8. Samoilenko V., Osadchyi V., Vishnikina L., Dibrova I. Shape of cumulative land use systems' area distribution as a parameter of anthropogenic impact on landscapes // Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University. – Series "Geology. Geography. Ecology". – 2020. – Vol.53 (in print).

Електронні ресурси:

1. Географічне середовище і його роль в розвитку суспільства - <http://studentam.net.ua/content/view/3968/117/>

2. Геоecологические аспекты современных ландшафтов мира. Сайт «Экодело»:

http://ecodelo.org/9154geoeologicheskie_aspekty_sovremennykh_landshaftov_mira-geoekologiya

3. Екологічні стратегії людства - <http://refsmarket.com.ua/searchdirect.php?ID=2558594>

4. Основні шляхи екологізації сучасного виробництва <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=40827>

5. Перспективні напрями раціонального природокористування - http://pidruchniki.ws/1082072638869/rps/perspektivni_napryami_ratsionalnogo_prirodokoristuvannya

6. Підтримка динамічної рівноваги природних ландшафтів. Роль геоecології в оптимізації геоecосистем - <http://studentam.net.ua/content/view/5799/129/>

7. Поняття сталого розвитку. Критерії та принципи. Екологічна домінанта сталого розвитку - http://pidruchniki.ws/ekologiya/ponyattya_stalogo_rozvitku_kriteriyi_printsipy_ekologichna_dominanta_stalogo_rozvitku

Забезпечення: навчально-методичні матеріали, мультимедійна апаратура.

Опис навчальної дисципліни «Історія та методологія географії»

П. І. Б., науковий ступінь, вчене звання НПП: Шевчук Сергій Миколайович, доктор географічних наук, професор (s_sevchuk@online.ua)

Кафедра: географії та методики її навчання (корпус № 1, каб. 9)

Факультет: історії та географії

Назва освітньої (освітніх) програми (програм), для якої (яких) пропонується НД: «Середня освіта (Географія)»	Мета: сформувати у здобувачів за освітньою програмою знання про об'єкт, предмет, структуру сучасної географії як науки, її місце в сучасній науковій картині світу, основні етапи її розвитку та методи досліджень.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	
Семестр: 8 Статус НД: вибіркова Кількість кредитів/годин: 4/120 Види індивідуальних завдань: індивідуальним навчально-дослідницьким завданням є складання анотацій чи рефератів.	Попередні умови, необхідні для вивчення дисципліни: шкільні курси географії.
Мова викладання: українська	Очікувані результати навчання(РНД): 1) називати об'єкт і предмет вивчення сучасної географії, складові системи географічних наук; теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю; 2) описувати етапи історії розвитку географії видатних географів у розвиток науки; 3) виділяти предмети вивчення складових частин родини географічних наук та розуміти зв'язки кожної галузі географії з іншими науками; 4) пояснювати методи географічних досліджень та ілюструвати їх прикладами; 5) складати анотації та застосовувати набуті знання при підготовці й захисті рефератів з історії та методології географії; 6) упорядковувати набуті знання у вигляді есе з проблем історії та методології географії; 7) автономно аргументовано вибирати предметні області майбутніх досліджень (на прикладі одного із об'єктів чи територій природно-заповідного фонду рідного для студента краю).
Вид підсумкового контролю: залік	
Теми аудиторних занять та самостійної роботи: 1. Об'єкт і предмет вивчення сучасної географії.Суть географічного мислення. 2. Особистісні якості вчителя географії. 3. Місце географії в системі наук. Місце географічної картини світу в загальнонауковій картині світу. 4. Структура системи географічних наук, їх зв'язок з іншими науками (природничими і суспільними). 5. Завдання вивчення географії у педагогічному вузі й загальноосвітній школі. 6. Етапи в історії розвитку географічних знань: космологічний або міфологічний, ранній натурфілософський, античний натурфілософський, середньовіччя, епохи Відродження, нового часу, новітнього часу й сучасності. 7. Методологія як процес отримання нового знання. Рівні методологічного знання.	

8. Метод, як певна послідовність дій, прийомів і операцій, виконання яких необхідно для досягнення раніше поставленої мети. Групування методів сучасних географічних досліджень.

Форми і методи навчання:

Методи навчання:

Методи за характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: проблемного навчання (проблемного викладення матеріалу, групового вирішення проблемних задач).

Методичні прийоми як компоненти методів: вербальні (інструктаж, пояснення, бесіда, дискусія); ілюстративно-демонстраційні (ілюстрування, демонстрування); прикладні (практичні завдання).

Форми організації навчання: лекції (лекція-дискусія); практичні заняття; самостійна робота студентів (позааудиторна, консультації).

Система оцінювання:

– **методи оцінювання:**

1. Усний контроль(усний індивідуальний, усний фронтальний, усний кооперовано-груповий);
- 2.Письмовий контроль (письмовий індивідуальний, письмовий фронтальний);
- 3.Тестовий контроль;
- 4.Контроль практичної діяльності (виконання контрольних практичних завдань, вирішення контрольних задач);
- 5.Метод самоконтролю.

– **критерії оцінювання:**

Сума балів, накопичених студентами у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Високий рівень теоретичних і практичних знань та вмінь з незначними недоліками, які не мають принципового значення. На високому рівні знає понятійно-термінологічний апарат, називає об'єкт і предмет вивчення сучасної географії, складові системи географічних наук, теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю. Упорядковує набуті знання у вигляді есе з проблем історії та методології географії самостійно.
75-89	Добрий рівень теоретичних і практичних знань та вмінь (в основному правильно відповідає після уточнюючих питань). На достатньому рівні знає понятійно-термінологічний апарат, називає об'єкт і предмет вивчення сучасної географії, складові системи географічних наук, теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю за допомогою консультацій викладача. Упорядковує набуті знання у вигляді есе з проблем історії та методології географії самостійно на достатньому рівні.
60-74	Достатньо-мінімальний рівень знань, допустимий для виконання завдань, передбачених освітньо-професійною програмою. Розуміє понятійно-термінологічний апарат, але своє власне бачення щодо об'єкту і предмету вивчення сучасної географії, складові системи географічних наук, теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю не висловлює. Не упорядковує набуті знання у вигляді есе з проблем історії та методології

	географії.
35-59	Низький рівень забезпечує наявні лише окремі елементи знань, недостатні для виконання завдань, передбачених освітньої програми. Знання понятійно-термінологічного апарату на низькому рівні. Не називає об'єкт і предмет вивчення сучасної географії, складові системи географічних наук, теорії, парадигми, концепції та принципи в науках про Землю.
0-34	Відсутні елементи знань, низький рівень, недопустимий для подальшої професійної підготовки як майбутнього фахівця.

Основні інформаційні джерела:

1. Блій Г. Географія: світи, регіони, концепти / Г. Блій, П. Муллер, О. Шаблій. – К.: Либідь, 2004.
2. Географічна енциклопедія України: в 3-х т. – К., 1990 – т. 1 – 3.
3. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії / О.Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2000.
4. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії / О.І. Шаблій. – Львів: ЛНУ, 2004.
5. Шевчук С. М. Економічна та соціальна географія України (загальна частина) : Практикум / С. М. Шевчук. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019.

Електронні ресурси:

1. Географія <http://geoswit.ucoz.ru/>
2. Географіка (Географічний портал) <http://geografica.net.ua/>Краткая географическая энциклопедия. – <http://geoman.ru/geography/info/index.shtml>
3. Географічний портал. - <http://geosite.com.ua/index/0-66>
<http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F>
4. Географія Полтавщини <http://geo.pnpu.edu.ua/>

Забезпечення: географічні карти у паперовому та електронному виді, географічні атласи. Портрети видатних географів. Зразки наукових і науково-популярних праць із географії.

Опис навчальної дисципліни «Геополітика та геоekonomіка»

П.І.Б., науковий ступінь, вчене звання НПП: Шуканов Павло Васильович, д.геогр.н., доцент (parus2133@gmail.com)

Кафедра: географії та методики її навчання (корпус № 1, каб. 9)

Факультет: історії та географії.

Назва освітньої (освітніх) програми (програм), для якої (яких) пропонується НД: «Середня освіта (Географія)»	Мета:сформувати об'єктивно-системне знання про географічні особливості та концептуально-стратегічні закономірності розвитку територіально-політичних і суспільно-економічних систем в умовах глобалізації та набуття практичних навичок геоeкономічного аналізу і моніторингу формування цивілізаційно-макрорегіональної структури постіндустріального світу.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	
Семестр: 8 Статус НД: вибіркова Кількість кредитів/годин: 4/120 Види індивідуальних завдань: Реферат і презентація	Попередні умови, необхідні для вивчення дисципліни: знання шкільного курсу географії та економіки.
Мова викладання: українська	Очікувані результати навчання (РНД): 1. Розуміти і вміти використовувати методи геополітичних та геоeкономічних досліджень суспільно-географічних систем; 2. Аналізувати історико-географічні та суспільно-економічні етапи розвитку геосфери на основі закономірностей формування і трансформації територіально-політичних систем; 3. Характеризувати сучасні геополітичні особливості суспільно-географічних систем і проблеми їх розвитку в умовах глобалізації та трансформації індустріального суспільства; 4. Обґрунтовувати геополітичну типологію країн світу за ознаками визначення таласократичних і телурократичних територіально-політичних систем; 5. Розуміти та використовувати концептуально-стратегічні закономірності розвитку світу для обґрунтування трансформаційного переходу до постіндустріального суспільства; 6. Оцінювати геополітичне та геоeкономічне положення держави на різних рівнях глобального цивілізаційного простору; 7. Вміти визначати геополітичні проблеми та науково обґрунтовувати геостратегічний вибір України в умовах глобальної кризи і входження до майбутнього геоeкономічного простору; 8. Здійснювати моніторинг і геоeкономічний аналіз міжнародної інтеграції та глобальної трансформації суспільно-географічних систем у процесі формування цивілізаційно-макрорегіональної структури постіндустріального світу.
Видіпідсумковогоконтролю: залік	
Теми аудиторних занять та самостійної роботи: Об'єктно-предметний взаємозв'язок геополітики та геоeокноміки. Історико-географічні та суспільно-економічні етапи розвитку геосфери. Геополітичні особливості суспільно-географічних систем і проблеми їх розвитку в умовах глобалізації. Геополітична типологія та	

концептуально-стратегічні закономірності трансформації країн світу в умовах реалізації глобальних цілей сталого розвитку. Геополітичне та гео економічне положення держави на різних рівнях організації глобального цивілізаційного простору. Геополітичні проблеми та геостратегічний вибір України в умовах глобалізації та регіоналізації світу. Моніторинг і гео економічний аналіз міжнародної інтеграції та глобальної трансформації суспільно-географічних систем у процесі формування цивілізаційно-макрорегіональної структури постіндустріального світу.

Форми і методи навчання: лекції (інтерактивна лекція, лекція-дискусія); практичні; самостійна робота студентів (поза аудиторна, науково-дослідна робота студентів).

Система оцінювання:

–**методи оцінювання:** усний контроль (усний індивідуальний, усний фронтальний, усний кооперовано-груповий); письмовий контроль (письмовий індивідуальний, письмовий фронтальний, письмовий експрес контроль); тестовий контроль; контроль практичної діяльності, метод самоконтролю. Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання із дисципліни є питання для обговорення та завдання для практичних занять, які включають аналітичні звіти; тестові завдання для модульної контрольної роботи, презентації результатів самостійної роботи на практичних заняттях. Комплексне оцінювання рівня сформованості дисциплінарних компетентностей здійснюється у формі заліку як сума балів за змістові модулі.

– **критерії оцінювання:**

Сума балів, накопичених студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни	Рівень досягнення студентом запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни
90-100	Відмінно – повно і ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми, повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного і модульного контролю. Високий рівень досягнення кожного із запланованих результатів навчання, що забезпечує готовність до подальшого навчання, а саме безпомилково: 1. Розуміти і вміти використовувати методи геополітичних та гео економічних досліджень суспільно-географічних систем; 2. Аналізувати історико-географічні та суспільно-економічні етапи розвитку геосфери на основі закономірностей формування і трансформації територіально-політичних систем; 3. Характеризувати сучасні геополітичні особливості суспільно-географічних систем і проблеми їх розвитку в умовах глобалізації та трансформації індустріального суспільства; 4. Обґрунтовувати геополітичну типологію країн світу за ознаками визначення таласократичних і телуократичних територіально-політичних систем; 5. Розуміти та використовувати концептуально-стратегічні закономірності розвитку світу для обґрунтування трансформаційного переходу до постіндустріального суспільства; 6. Оцінювати геополітичне та гео економічне положення держави на різних рівнях глобального цивілізаційного простору;

	7. Вміти визначати геополітичні проблеми та науково обґрунтовувати геостратегічний вибір України в умовах глобальної кризи і входження до майбутнього геоекономічного простору; 8. Здійснювати моніторинг і геоекономічний аналіз міжнародної інтеграції та глобальної трансформації суспільно-географічних систем у процесі формування цивілізаційно-макрорегіональної структури постіндустріального світу.
75-89	Добре – недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання навчальної програми, виконав усі завдання кожної теми та поточного і модульного контролю. Достатній рівень досягнення кожного із запланованих результатів навчання, готовність до подальшого навчання, а саме, без суттєвих помилок: 1. Розуміти і вміти використовувати методи геополітичних та геоекономічних досліджень суспільно-географічних систем; 2. Аналізувати історико-географічні та суспільно-економічні етапи розвитку геосфери на основі закономірностей формування і трансформації територіально-політичних систем; 3. Характеризувати сучасні геополітичні особливості суспільно-географічних систем і проблеми їх розвитку в умовах глобалізації та трансформації індустріального суспільства; 4. Обґрунтовувати геополітичну типологію країн світу за ознаками визначення таласократичних і телуократичних територіально-політичних систем; 5. Розуміти та використовувати концептуально-стратегічні закономірності розвитку світу для обґрунтування трансформаційного переходу до постіндустріального суспільства; 6. Оцінювати геополітичне та геоекономічне положення держави на різних рівнях глобального цивілізаційного простору; 7. Вміти визначати геополітичні проблеми та науково обґрунтовувати геостратегічний вибір України в умовах глобальної кризи і входження до майбутнього геоекономічного простору; 8. Здійснювати моніторинг і геоекономічний аналіз міжнародної інтеграції та глобальної трансформації суспільно-географічних систем у процесі формування цивілізаційно-макрорегіональної структури постіндустріального світу.
60-74	Задовільно – засвоїв лише окремі теми навчальної програми, окремі завдання кожної теми та поточного і модульного контролю не виконав. Мінімально достатні для подальшого навчання результати навчання, а саме із помилками, які в змозі виправити: 1. Розуміти і вміти використовувати методи геополітичних та геоекономічних досліджень суспільно-географічних систем; 2. Аналізувати історико-географічні та суспільно-економічні етапи розвитку геосфери на основі закономірностей формування і трансформації територіально-політичних систем; 3. Характеризувати сучасні геополітичні особливості суспільно-географічних систем і проблеми їх розвитку в умовах глобалізації та трансформації індустріального суспільства; 4. Обґрунтовувати геополітичну типологію країн світу за ознаками визначення таласократичних і телуократичних територіально-політичних систем;

	5. Розуміти та використовувати концептуально-стратегічні закономірності розвитку світу для обґрунтування трансформаційного переходу до постіндустріального суспільства; 6. Оцінювати геополітичне та гео економічне положення держави на різних рівнях глобального цивілізаційного простору; 7. Вміти визначати геополітичні проблеми та науково обґрунтовувати геостратегічний вибір України в умовах глобальної кризи і входження до майбутнього гео економічного простору; 8. Здійснювати моніторинг і гео економічний аналіз міжнародної інтеграції та глобальної трансформації суспільно-географічних систем у процесі формування цивілізаційно-макрорегіональної структури постіндустріального світу.
35-59	Незадовільно – не засвоїв більшості тем навчальної програми. Не виконав більшості завдань кожної теми та поточного і модульного контролю, невиконання або неправильне виконання основної кількості практичних і самостійних робіт з правом повторної перездачі. Рівень наявних результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання, а саме допускає суттєві помилки, коли: 1. Використовує методи геополітичних та гео економічних досліджень суспільно-географічних систем; 2. Аналізує історико-географічні та суспільно-економічні етапи розвитку геосфери на основі закономірностей формування і трансформації територіально-політичних систем; 3. Характеризує сучасні геополітичні особливості суспільно-географічних систем і проблеми їх розвитку в умовах глобалізації та трансформації індустріального суспільства; 4. Обґрунтовує геополітичну типологію країн світу за ознаками визначення таласократичних і телурократичних територіально-політичних систем; 5. Використовує концептуально-стратегічні закономірності розвитку світу для обґрунтування трансформаційного переходу до постіндустріального суспільства; 6. Оцінює геополітичне та гео економічне положення держави на різних рівнях глобального цивілізаційного простору; 7. Визначає геополітичні проблеми та науково обґрунтовувати геостратегічний вибір України в умовах глобальної кризи і входження до майбутнього гео економічного простору; 8. Здійснює моніторинг і гео економічний аналіз міжнародної інтеграції та глобальної трансформації суспільно-географічних систем у процесі формування цивілізаційно-макрорегіональної структури постіндустріального світу.
0-34	Незадовільно – не засвоїв навчальної програми, не виконав завдання кожної теми та поточного і модульного контролю. Необхідне повторне вивчення дисципліни.

Основні інформаційні джерела:

1. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / Керівник авт. колективу і науковий редактор О. Г. Білорус. – К. : КНЕУ, 2001. – 733 с.
2. . Ігнат'єв П. М. Геополітичні та гео економічні інтереси у світовій політиці: Підручник. – Чернівці – Київ: Книги – 21. 2014. – 364 с.
3. Книш М. М. Політико-географічна глобалістика : навч. посібник / М. М. Книш, Л. І. Котик. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. – 484 с..
4. Шуканов П. В. Геопросторова диференціація країн Європи у вимірах сталого розвитку / П.В. Шуканов, А.А. Шуканова, Д.М. Гладири // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – Серія «Економічні науки», 2017. – № 3.- С. 17-26.

5. Шуканов П. В. Глобальний цивілізаційний простір: науково-методологічні засади суспільно-географічного дослідження : [монографія] / П. В. Шуканов; за наук. ред. проф. К. А. Нємця. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 287 с.

Електронні ресурси:

1. Філософія глобальних проблем сучасності: Навч. посібн. для студ. вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / Кол. авторів; за наук. ред. Арістової А. В.; упорядн. словн. Волобуєва С. В. – К.: НТУ, 2016. – 184 с. – Режим доступу: <https://ukreligieznastvo.wordpress.com/2019/01/17/fgps/>
2. Публікації ООН в Україні – Представництво ООН в Україні. Електронний ресурс [Режим доступу]: <http://www.un.org.ua/ua/information-centre/news/1962>.
3. Geoglobalistics: globalproblemsbyVictoriaKiptenko. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://issuu.com/vkiptenko/docs/geoglobalistics-subject1>.

Забезпечення: мультимедійне обладнання, презентації до тем лекцій в PowerPoint, добірка документальних фільмів.